

Jevy negativně ovlivňující volný čas studenta střední školy

Martina Lešková

Bakalářská práce
2012

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Ústav pedagogických věd
akademický rok: 2011/2012

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Martina LEŠKOVÁ**
Osobní číslo: **H09106**
Studijní program: **B 7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Jevy negativně ovlivňující volný čas studenta střední školy**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.
Vymezení pojmu a teoretických východisek z oblasti adolescence a volného času studenta střední školy.
Příprava metodiky a výzkumné části.
Realizace kvantitativního výzkumu mapujícího volný čas studentů střední školy v rámci čtyř různých středních škol.
Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.
Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

HÁJEK, B., B.HOFBAUER a J.PÁVKOVÁ. Pedagogika volného času. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2003. ISBN 80-7290-128-1.

HOFBAUER, Břetislav. Děti, mládež a volný čas. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-927-5.

KRATOCHVÍLOVÁ, Emília. Pedagogika volného času: výchova v čase mimo vyučování v pedagogickej teorii a v praxi. Bratislava: Vydavateľstvo UK, 2004. ISBN 80-223-1930-9.

KRAUS, Blahoslav et al. Středoškolská mládež a její svět na přelomu století. Brno: Paido, 2006. ISBN 80-7315-125-1.

PÁVKOVÁ, Jiřina et al. Pedagogika volného času. Vyd.3.Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-711-6.

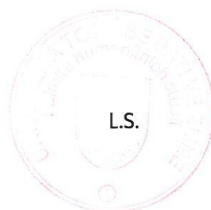
Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Milan Smola**

Datum zadání bakalářské práce: **30. listopadu 2011**

Termín odevzdání bakalářské práce: **4. května 2012**

Ve Zlíně dne 12. ledna 2012

doc. Ing. Anežka Lengalová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 16.3. 2012

.....
František Petránek

¹⁾ zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užíje-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odprá-ří autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlíádně k vyšší výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Bakalářská práce se zabývá problematikou volného času studentů středních škol, zejména pak jevy, které negativně ovlivňují způsob trávení volného času adolescentů. Teoretická část se věnuje volnému času jako takovému, charakteristice dospívajících a rozboru několika jevů, které dle mého názoru nejvíce negativně působí na volný čas studentů. Podstatou výzkumu pak bylo zjistit, jak vůbec dnešní dospívající využívají svůj volný čas a které faktory mají na způsob trávení jejich volného času negativní vliv.

Klíčová slova: volný čas, adolescence, činitelé volného času, rodina, vrstevnická skupina, média, temperament, charakter, sebepojetí.

ABSTRACT

The thesis deals with free time of students of secondary schools, especially phenomena that adversely affect the way of leisure time of adolescents. The theoretical part deals with the free time generally, with characteristics of adolescent and analysis of several phenomena, which in my opinion most negatively impact on free time of students. The core of the research was to find out how current teenagers use their free time and which factors have a negative effect on spending their free time.

Keywords: free time, adolescence, factors of free time, family, age group, media, temperament, character, identity.

Děkuji panu Mgr. Milanu Smolovi za ochotu, vstřícnost, cenné rady, odbornou pomoc a připomínky, kterými mi byl po celou dobu vytváření této práce nápomocný.

Mé poděkování patří také všem rodinným příslušníkům a přátelům, kteří mi vytvořili přijatelné podmínky pro napsání práce a přispěli i svými radami a názory.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Motto: „Není málo času, který máme, ale mnoho času, který nevyužijeme.“

Lucius Annaeus Seneca

OBSAH

I	TEORETICKÁ ČÁST	11
1	POJEM VOLNÝ ČAS.....	12
2	OBDOBÍ DOSPÍVÁNÍ – ADOLESCENCE	14
3	ÚČASTNÍCI VOLNÉHO ČASU.....	16
3.1.	RODINA.....	17
3.2.	ŠKOLA A ŠKOLSKÁ ZAŘÍZENÍ	18
3.2.1.	Střediska pro volný čas.....	20
3.2.2.	Školní kluby	21
3.2.3.	Školní družiny	22
4	FUNKCE VOLNÉHO ČASU	24
5	JEVY OVLIVŇUJÍCÍ VOLNÝ ČAS MLÁDEŽE.....	27
5.1.	RODINNÉ PROSTŘEDÍ.....	27
5.2.	VRSTEVNICKÁ SKUPINA.....	28
5.3.	MÉDIA.....	29
5.4.	INDIVIDUALITA KAŽDÉHO JEDINCE	30
II	PRAKTICKÁ ČÁST	33
6	ÚVOD PRAKTICKÉ ČÁSTI	34
6.1.	ZKOUMANÉ PROBLÉMY	34
6.2.	CÍL VÝZKUMU	35
6.3.	METODY SBĚRU DAT.....	35
6.4.	VÝZKUMNÝ VZOREK.....	35
6.5.	ZPRACOVÁNÍ DAT.....	36
7	VÝSLEDKY PROVEDENÉHO ŠETŘENÍ.....	37
7.1	VOLNÝ ČAS STUDENTA STŘEDNÍ ŠKOLY	37
7.2	VLIV RODIČŮ NA VOLNÝ ČAS STUDENTA STŘEDNÍ ŠKOLY	40
7.3	VLIV VRSTEVNÍKŮ NA VOLNÝ ČAS STUDENTA STŘEDNÍ ŠKOLY	40
7.4	VLIV MÉDIÍ NA VOLNÝ ČAS STUDENTA STŘEDNÍ ŠKOLY.....	41
7.5	VLIV OSOBNOSTNÍCH CHARAKTERISTIK NA VOLNÝ ČAS STUDENTA STŘEDNÍ ŠKOLY	44
8	OVĚŘENÍ HYPOTÉZ U VYBRANÝCH PROBLÉMŮ	45
8.1.	POSTUP PŘI OVĚŘOVÁNÍ HYPOTÉZ	45
8.1.1.	Ověření první hypotézy	45
8.1.2.	Ověření druhé hypotézy.....	47
8.1.3.	Ověření třetí hypotézy	48
8.1.4.	Ověření čtvrté hypotézy.....	49
9	APLIKAČNÍ ROZMĚR.....	51

ZÁVĚR.....	52
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	54
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	57
SEZNAM GRAFŮ	58
SEZNAM TABULEK	59
SEZNAM PŘÍLOH	60

ÚVOD

Ústředním tématem bakalářské práce je volný čas. Tento pojem je každému z nás velice dobře znám, setkáváme se s ním dnes a denně. U většiny lidí je spojen s příjemnými pocity jako svoboda, volnost, odpočinek, jiní tvrdí, že je zbytečný a nepotřebný. Jedni mají volného času málo, ostatní přespříliš. Někteří jej využívají smysluplně, např. ke svému dalšímu vzdělávání, relaxaci a načerpání nové energie, druzí jej prosedí u televize nebo u počítače. Tohle všechno je ovšem velice relativní, neboť každý z nás má k volnému času, jeho délce trvání a využití odlišný postoj.

Výběr toho tématu nebyl nahodilý. Tři osoby, které jsou mi velice blízké, jsou pedagogy (učitelé) a svým zaměstnáním (v jejich případě spíše životním posláním) mě velice ovlivnili. Já sama bych se po ukončení studia ráda věnovala pedagogice volného času. Je pro mě tudíž velice důležité získat v této oblasti, jak znalosti teoretické, tak praktické.

I když by mi možná leckdo oponoval, myslím si, že problematika trávení volného času mládeže je v současné době velice aktuální. Jedno známé české přísloví praví: „Co se v mládí naučíš, ve stáří jako když najdeš.“ Když toto staré moudro převedeme na problematiku volného času; jestliže jsme již od dětství rodiči vedeni k efektivnímu využívání volného času a jeho správné organizaci, budeme se i v dospělosti přinejmenším snažit o to, aby nám nějaký volný čas po splnění všech povinností zbyval a abychom si ho co nejlépe užili. Naopak, pokud se rodiče o náplň volného času svých dětí nezajímají a nechávají je dělat si co chtějí, děti se potom i jako adolescenti budou chovat ve volném čase svévolně a tzv. jej proflákají. V horším případě začnou z nudy experimentovat s alkoholem, cigaretami, drogami, budou se bavit šikanováním slabších vrstevníků, popustí uzdu své fantazii při vytváření grafity, atd.

V teoretické části mé práce se nejprve podrobně zaměřím na pojem volný čas, na činitele volného času, volnočasové organizace a instituce, funkce volného času a charakterizují osobu studenta střední školy z pohledu vývojové psychologie. Následně se zaměřím na různé negativní jevy, které ovlivňují způsob trávení volného času „středoškoláka.“ Praktická část práce se pak pokusí potvrdit nebo naopak vyvrátit skutečnosti popsané v části teoretické.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 POJEM VOLNÝ ČAS

Téma volného času bylo zpracováno velkým množstvím literatury a neustále jsou vydávány knihy nové. Pojem volný čas má pro každého člověka jiný význam, různí lidé se na něj dívají z různých úhlů pohledu, a proto bych ráda uvedla alespoň některé definice známých autorů:

Hofbauer (2004, s. 13) uvádí: „Volný čas (angl. leisure time, franc. le loisir) je čas, kdy člověk nevykonává činnosti pod tlakem závazků vyplývajících z jeho sociálních rolí, zvláště z dělby práce a nutnosti zachovat a rozvíjet svůj život. Někdy se vymezuje jako čas, který zbývá po splnění pracovních i nepracovních povinností. Přesnější a úplnější je však jeho charakteristika jako činnosti, do níž člověk vstupuje s očekáváními, účastní se jí na základě svého svobodného rozhodnutí a která mu přináší příjemné zážitky a uspokojení.“

Dle Průchy, Mareše a Walterové (2003, s. 274) je volný čas „čas, s kterým může člověk zacházet podle svého uvážení a na základě svých zájmů. Volný čas je doba, která zůstane z 24 hodin běžného dne po odečtení času věnovaného práci, péči o rodinu a domácnost, péči o vlastní fyzické potřeby (včetně spánku).“

Pávková, Hájek a Hofbauer (2002, s. 13) vymezují volný čas velice konkrétně; obšírně se také zabývají činnostmi, které nesmějí být do volného času zahrnovány. Jejich popis volného času je následující: „Pod pojmem volný čas se běžně zahrnují odpočinek, rekreace, zábava, zájmové činnosti, zájmové vzdělávání, dobrovolná společensky prospěšná činnost i časové ztráty s těmito činnostmi spojené. Z hlediska dětí a mládeže do volného času nepatří vyučování a činnosti s tím související, sebeobsluha, základní péče o zevnějšek a osobní věci, povinnosti spojené s provozem rodiny, domácnosti, výchovného zařízení a další uložené vzdělávání a další časové ztráty. Součástí volného času nejsou ani činnosti zabezpečující biologickou existenci člověka (jídlo, spánek, hygiena, zdravotní péče). Ale i z těchto činností si někdy lidé vytvoří svého koníčka, což je zřejmé např. ve vztahu k přípravě (i konzumaci) jídla.“

Ve Velkém sociologickém slovníku (In Hájek, Hofbauer, Pávková, 2003, s. 12) nalezneme negativní vymezení volného času: „Klíčový pojem volný čas je chápán jako čas, kdy člověk nevykonává činnosti pod tlakem závazků, které vyplývají z jeho společenského začlenění, zvláště dělby práce a z nutnosti zachovat svůj biofyzilogický či rodinný systém.“

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (2002, s. 6) definuje volný čas jednoduše a výstižně: „Za volný čas je považován čas, v němž jedinec svobodně na základě svých zájmů, nálad a pocitů, volí svou činnost.“

Kratochvílová (In Kunák, 2007, s. 43) píše, že: Volný čas (nem. freizeit, angl. leisure time, fr. le loisir, rus. dasug, pol. czas wolny) je specifickou a důležitou součástí života dětí, mládeže, dospělých – člověka v každém věku. Je to čas na oddech, rekreaci, regeneraci fyzických a psychických sil, uvolnění pro práci, štúdiu, na společenské stretnutia (s kamaráti, přáteli, blízkými lidmi), na poznávání světa, života, na seberealizaci v aktivitách, činnosti podle vlastních potřeb a zájmů, představ, túžob, aspirací a hodnot.“

Definice, charakteristik a různých vymezení volného času bychom mohli v literatuře objevit nekonečně mnoho. Pokud bych měla ze všech získaných poznatků o volném čase vytvořit svoji vlastní definici, zněla by asi takto: „Volný čas je časem, kdy člověk nepracuje a neobstarává své základní biologické potřeby, ale věnuje se něčemu příjemnému, např. odpočinku, relaxaci nebo zábavě.“

2 OBDOBÍ DOSPÍVÁNÍ – ADOLESCENCE

Po bouřlivém období puberty, která je ukončena někdy kolem 15 roku života jedince, nastupuje relativně klidnější období, a to tzv. období adolescence. Trvá přibližně pět let. Toto období začíná i končí dvěma důležitými mezníky sociálního vývoje každého člověka; v 15-ti letech mladistvý končí povinnou školní docházku a nastupuje na učební obor nebo na střední školu (vyjímečně do zaměstnání) a na konci tohoto období získává výuční list nebo skládá maturitní zkoušku a rozhoduje se, zda nastoupí do zaměstnání, popř. zda bude ještě pokračovat ve studiu na vysoké škole (Čáp, Mareš, 2001).

Proces dospívání neprobíhá stejným způsobem u obou pohlaví, pro dívky bývá většinou náročnější než pro chlapce. Musejí se v tomto období totiž definitivně odpoutat od matky a toto odpoutání pak kompenzovat jiným blízkým vztahem, přátelstvím nebo partnerstvím. Pokračuje rozvoj tzv. genderové identity, pro kterou je důležité vymezení mužské a ženské role. Mužská role je zpravidla hodnocena jako výhodnější, neboť z ní plynou větší privilegia, muž není tolik omezován jako žena, má vyšší společenskou prestiž, větší fyzickou sílu a tím pádem schopnost se ubránit. Oproti tomu je ženská role méně imponující, žena (dívka) je více omezována, vyžaduje se po ní větší zodpovědnost, nemá takovou svobodu při rozhodování o činnosti ve svém volném čase i při výběru vrstevnické skupiny, musí se připravovat na budoucí roli manželky a matky zastáváním domácích prací (Vágnerová, 2005).

Toto období je spojeno s komplexní proměnou, a to v oblasti psychické, somatické i sociální. Průběh adolescence je ovšem dosti individuální záležitostí. Je závislý na mnoha konkrétních kulturních i společenských podmínkách. Je to období hledání vlastní identity, přehodnocování, vyspívání, změny společenského postavení, proměn vlastního těla i ducha. Dospívající již není dítětem, ale na druhou stranu není prozatím ještě dospělý. Domáhá se svých práv a chce sám o sobě rozhodovat, ovšem k povinnostem a zodpovědnosti se staví odmítavě. Tento postoj označil E. Erikson jako psychosociální moratorium (Vágnerová, 2005).

V emocionální oblasti dochází k postupnému uklidnění, vztahy s rodiči se zlepšují. Dospívající se postupně oprošťuje od ekonomické i citové závislosti na rodičích a navazuje významnější vztahy s vrstevníky obojího pohlaví. Dochází k prvním citovým vzplanutím a také prvnímu pohlavnímu styku. V těchto směrech je období adolescence obdobím klíčovým. Tam, kde k postupnému odpoutání se od rodiny nedojde, mohou nastat jisté obtíže,

a to např. láska k rodičům se může obrátit v nenávisť, dospívající se začne uzavírat sám do sebe, není schopen navazovat vztahy s vrstevníky, atd. Za normálních okolností si adolescent udrží pozitivní vztah k rodičům, a to i přes časté odmouování a kritiku. Mění sice způsob svého chování a vyjadřování se, ale základní morální postoje a hodnoty, které mu byly rodiči předané, si uchová. Většina dospívajících sice touží po tom, aby jejich rodiče byli jiní a méně je omezovali, avšak sami dobře vědí, že ještě potřebují vedení a přiměřenou kontrolu (Langmeier, Krejčířová, 1998).

Dospívající jsou velmi často egocentriční, nadměrně kritičtí, ovšem nikoliv k sobě, pouze k druhým, mají sklony k polemizování, snadno podlehnou dojmu, že jejich úvahy jsou zcela výjimečné, bývají přecitlivělí, vztahovační, většinou odmítají kompromisy, jsou radikální, negativističtí a také často přeceňují své schopnosti a dovednosti (Vágnerová, 2005).

Podstatným způsobem se také rozvíjí jejich kognitivní schopnosti, umějí již uvažovat hypoteticky, dostávají se do stádia formálních operací. Připouští variabilitu různých možností, uvažují systematictěji, ověřují si své hypotézy. Postupně získávají abstraktní způsob myšlení. Účinněji využívají paměť, a to především v oblasti zapamatování a vybavování (Vágnerová, 2005).

Důležitou součástí identity adolescenta je především jeho tělo, které právě prochází významnými změnami. Většina jedinců o svém zjevu ale pochybuje a je s ním nespokojeno, zejména se svojí tělesnou hmotností a výškou postavy. Všichni, zejména pak dospívající dívky, se chtějí co nejvíce přiblížit svému ideálu krásy, svému vysněnému idolu. Zejména v tomto směru mají adolescenti tendence k uniformitě, málokterý z nich stojí o to být originální. Uniformita jim totiž v tomto nejistém období plném změn dává jistotu. Jistotu, že budou tzv. in (Vágnerová, 2005).

3 ÚČASTNÍCI VOLNÉHO ČASU

„Aktivity volného času obsáhly v posledních desetiletích rozsáhlé, výrazně se diferencující spektrum činností různorodých obsahů a realizačních způsobů, odlišné odborné specializace a výchovné náročnosti. Vstoupily do všech pracovních dnů žáků škol i dospělých, do jejich víkendů a prázdnin v průběhu školního roku a v létě, i do dovolených. Staly se nedílnou součástí všech fází lidského života od dětství (dnes již od předškolního věku) a dospívání přes dospělost až po seniorský věk. Jejich účastníky jsou příslušníci všech sociálních

a zájmových skupin společnosti. Rostoucí mnohotvárnost a dynamika těchto činností poskytuje mladým účastníkům mnoho možností rozvoje; současně však na ně klade nároky a vyžaduje, aby se pro účast na nich připravovali“ (Hofbauer, 2004, s. 55).

Zvláštností volného času dětí a mládeže je fakt, že je žádoucí jej pedagogicky ovlivňovat a vést správným směrem. Děti dosud nemají mnoho zkušeností, neorientují se dostatečně ve všech oblastech zájmových činností, a proto je třeba je opatrně a citlivě nasměrovat. Je ovšem velice důležité, aby toto vedení bylo nenásilné, jako by nenápadné, činnosti, které budou dětem předkládány, aby pro ně byly zajímavé, pestré a zábavné a aby se jich účastnili dobrovolně. Míra ovlivňování volného času dítěte závisí především na jeho věku, rozumové vyspělosti, schopnostech, dovednostech a způsobu jeho výchovy (Pávková et al., 2002).

V současné době je smysluplné využívání volného času poněkud podceňováno. Očekává se, že se dítě naučí hospodařit se svým volným časem samo, pouhým napodobováním dospělých. Což ovšem předpokládá přítomnost modelů a vzorů vhodných k napodobování. Takovou možnost ale nemá každé dítě, a tak je proces ovlivňování volného času závislý pouze na náhodě. Přičemž pedagogické vedení volného času dětí je nezbytnou a velmi důležitou součástí výchovy (Hájek et al., 2003).

Děti svůj volný čas tráví v různých prostředích, nejčastěji doma, ve škole, v různých organizacích a institucích. Mnoho dětí a mladistvých všechen svůj volný čas tráví na ulici, většinou bez jakéhokoliv dohledu a zájmu dospělých. Tato situace není zrovna uspokojivá, může být ohrožena výchova dětí, ale i jejich bezpečnost. Děti mají na rozdíl od dospělých spoustu volného času a společnost by se měla zajímat o to, jak děti svůj volný čas tráví. Samozřejmě, že o volný čas dítěte by se měla postarat na prvním místě jeho rodina. Ta ovšem není schopná zabezpečit výchovu dítěte ve volném čase během celého týdne, a to především s ohledem na zaměstnanost rodičů, na nedostatek materiálního vybavení,

na odborné znalosti a také na potřebu dítěte sdružovat se se svými vrstevníky. I přes všechny tyto nedostatky je ovšem rodina základní institucí, která má dítě vést k plnohodnotnému a smysluplnému trávení volného času. Rodiče by měli jít svým dětem příkladem, neboť děti je chtě nechtě napodobují, přebírají jejich životní styl, a tedy i jejich způsoby trávení volného času. I když si to mnozí rodiče a další příbuzní možná neuvědomují, jejich vliv na dítě je veliký a osobnost dítěte ovlivňuje silně a trvale. Velice výrazným způsobem mohou ale na dítě a způsob trávení jeho volného času působit i jiné vlivy, jako např. škola a učitelé, kamarádi, spolužáci, sousedí, známí, média, literatura a další a další instituce a organizace zabývající se trávením volného času dětí (Pávková et al., 2002).

3.1. Rodina

I ve 21. století je rodina stále považována za nezastupitelnou a nenahraditelnou institucí pro každého člověka, především však pro dítě. Stála na začátku vývoje každého z nás a má obrovský potenciál jej ovlivňovat. Současná rodina je označována jako malá primární sociální skupina, a již z této charakteristiky je znát, že tradiční hodnoty se vytrácejí, rodinu stále častěji zakládají nesezdané páry, přibližně jedna třetina dětí se pak rodí mimo manželství, dochází k demokratizaci uvnitř rodiny, rodina se izoluje od okolní společnosti, je jen málo okamžiků, kdy se celá rodina schází pohromadě, rodiče jsou pracovně vytížení a nemají čas na svoje děti, atd. (Kraus, 2008). I když některé rodiny plní své funkce nedostatečně, zůstává rodina většinou jediným pevným bodem, kam se mohou především děti uchýlit (Matoušek, 1997).

Právě rodina je prvním prostředím, ve kterém se dítě setkává se svým volným časem i volným časem druhých. Postupně se seznamuje s možnostmi a úskalími volného času a nabývá v tomto směru prvních zkušeností. Volný čas bývá dost často první aktivitou, ve které dostává dítě možnost výběru (samozřejmě za podpory rodičů). Objevuje při tom nové zdroje poznání, navazuje nové sociální vztahy a v neposlední řadě poznává samo sebe. Vytváří si tak postupně svůj životní program, který je významný jak pro přítomnost, tak pro jeho další život. Rodiče by měli svoje děti vést k tomu, aby k volnému času přistupovaly tvůrčím a aktivním způsobem, a aby jej trávily smysluplně. Nejlepší prostředky, jak toho dosáhnout jsou podle Hofbauera (2004) následující:

- nápodoba a reprodukce – rodiče by měli svým chováním jít dětem příkladem i ve volném čase, děti by se měly účastnit všech domácích aktivit, navštěvovat s rodiči různorodé kulturní a sportovní akce, podnikat výlety, trávit společné chvíle v přírodě, aj.

- uskutečňování jak individuálních, tak společných zájmových činností, které přispívají ke stmelování celé rodiny

- sledování potřeb, zájmů a nadání dětí – dítě si někdy samo řekne, co by jej bavilo, jindy je třeba, aby jej rodič navedl na činnost, která by ho zaujala

Děti potřebují se svými rodiči trávit alespoň nějaký volný čas, chtějí být v jejich blízkosti, chtějí si s nimi hrát, povídat, pomáhat jim při domácích pracech, potřebují pomoc rodičů při přípravě do školy, aj. Pokud si rodič na dítě nenajde čas, nevěnuje se mu, neposlouchá, co mu říká, dítě začne být neposlušné, vzdorovité, přestane se snažit, a to jen proto, aby na sebe upozornilo, aby si jej rodiče konečně všimli. Dle současných výzkumů se rodiče svým potomkům věnují čím dál méně a mnohdy je ani nezajímá, jakým způsobem děti volný čas tráví, s jakými kamarády si hrají, kde se zdržují, v kolik hodin a v jaké stavu se vrací domů, atd. Naproti tomu někteří rodiče svoje děti neúměrně zatěžují přehnanou přípravou na vyučování nebo domácími pracemi (Kunák, 2007).

Na způsob trávení volného času dítěte má ale vliv i spousta jiných faktorů, jako např.: jak je volný čas uvnitř rodiny realizován, jaký je celkový způsob života rodiny, jaký způsob výchovy dětí je preferován, jaké mají rodiče časové a materiální možnosti pro volnočasové aktivity, ekonomická situace rodiny, jak je rodina veliká, do jaké míry je úplná, někdy také otázky etnické a státní příslušnosti, náboženské vyznání aj. Způsoby trávení volného času v rodinách se z výše uvedených důvodů velice různí (Hofbauer, 2004).

S přibývajícím věkem i v dobře fungujících rodinách tráví dítě s rodiči stále méně času a dává přednost spíše společnosti svých vrstevníků. Toto tzv. odpoutávání se od rodiny graduje v období dospívání, kdy adolescent vyhledává osoby, které by mu rozuměly, měly stejné potřeby, problémy i zájmy a nachází je právě mezi svými vrstevníky (Vágnerová, 2005).

3.2. Škola a školská zařízení

Kromě vzdělávání klasického, které je zaměřeno na získávání informací, probíhá ve školním prostředí i tzv. zájmové vzdělávání. Jedná se o „souhrn výchovně vzdělávacích, poznávacích, rekreačních a dalších systematických, ale i jednorázových činností a aktivit, směřujících

k účelnému a efektivnímu naplnění volného času a umožňujících získat vědomosti a dovednosti mimo organizovanou školní výuku. Vede účastníky k seberealizaci a sebepoznávání, objevování vlastních schopností a jejich rozvíjení. Tím se podílí na kultivaci osobnosti, na rozvoji talentů a vede k vytváření a utužování sociálních vztahů a vazeb“ (MŠMT, 2001, s. 54).

Škola je tedy chápána nejen jako vzdělávací, ale také výchovná instituce. Očekává se od ní, že své svěřence připraví na vstup do občanského, profesionálního i volnočasového života. Čas, který je ve škole věnován vzdělávání a volný čas od sebe nejsou až tak striktně odděleny, jak by se to mohlo na první pohled zdát. V mnohém se sice odlišují, ale v některých bodech se k sobě přibližují, prolínají se a vzájemně inspirují. Aktivita školy ve volném čase objevují v žácích skryté talenty a zájmy a podporují jejich rozvoj díky různým olympiádám, uměleckým, sportovním či hudebním soutěžím. Účast na volnočasových aktivitách ve škole je dobrovolná, plní funkci vzdělávací, výchovnou, relaxační, kulturní, sociálně-preventivní, zdravotní a kompenzační. Volný čas ve škole je na rozdíl od povinného vyučování daleko volnější, praktičtější a dynamičtější. Podporuje v žácích soutěživost, dodává jim motivaci, odhaluje jejich individuální schopnosti a dovednosti, inspiruje je k dalšímu vzdělávání, atd. Na volný čas dětí působí škola přímo (při vyučování např. občanské výchovy, estetické výchovy, výtvarné výchovy, tělesné výchovy, atd.) a nebo jej organizuje prostřednictvím svých zařízení. Volnočasové aktivity ve škole a školských zařízeních můžeme rozčlenit následujícím způsobem:

- jednorázové aktivity (např. návštěvy historických památek, sportovních akcí, školní oslavy, plesy, koncerty, lyžařský výcvik, škola v přírodě, návštěvy muzeí a veřejné knihovny,..)
- soutěže (např. školní, regionální, celostátní, mezinárodní)
- středoškolská odborná činnost (tzv. SOČ) – tj. dobrovolná zájmová činnost studentů všech středních škol, jejímž vyvrcholením je zpracování odborné práce a její následná obhajoba před porotou
- pravidelná zájmová činnost (zájmové kroužky, umělecká tvořivost, sportovní oddíly, činnost zaměřená na ochranu životního prostředí, aj.) (Hofbauer, 2004).

Škola a školská zařízení jsou v současné době jako volnočasové instituce využívány čím dál hojněji. Je tomu tak zejména proto, že škola se nachází téměř v každém menším městě, je pro děti a jejich rodiče přirozeným a dostupným místem. Další a neméně podstatný důvod je důvod ekonomický. Přibývá rodin, které si nemohou dovolit platit svým dětem nákladné zájmo-

vé kroužky, na druhou stranu ale chtějí svému dítěti zajistit smysluplné využití volného času. Ve školách se nachází potenciál materiální, prostorový i lidský, který lze kromě výuky využít právě i k zájmovým činnostem (MŠMT, 2001).

Podle Hájka et al. (2003) učitelé málo využívají možnosti ovlivňovat volný čas žáků a studentů. Měli by se více zajímat o způsoby trávení volného času jejich žáků, jejich zájmy a nadání, neboť těchto informací lze účinně využívat při výuce. Sami učitelé by pak měli jít svým žákům příkladem i v oblasti volného času.

Především dospívající jedinci prožívají své zájmy velice intenzivně, věnují jim velké množství svého volného času a v případě velkého zaujetí přesáhnou jejich vědomosti a dovednosti znalosti získané ve vyučování. Proto je třeba, aby byli žáci svými učiteli ve svých zájmech neustále podněcováni, vedeni k jejich rozvoji, ale někdy také usměrňováni (Pávková et al., 2002).

Dle vyhlášky o zájmovém vzdělávání č. 74/2005 Sb. ve znění pozdějších předpisů mezi školská zařízení pro zájmové vzdělávání patří střediska volného času, školní kluby a školní družiny.

3.2.1. Střediska pro volný čas

Dle vyhlášky o zájmovém vzdělávání č. 74/2005 Sb. „se činnost střediska uskutečňuje ve více oblastech zájmového vzdělávání nebo se zaměřuje na konkrétní oblast zájmového vzdělávání. Středisko může poskytovat metodickou, odbornou, popřípadě materiální pomoc účastníkům zájmového vzdělávání, případně školám a školským zařízením. Činnost střediska je určena pro děti, žáky, studenty, pedagogické pracovníky, popřípadě další osoby, a to bez ohledu na místo jejich trvalého pobytu nebo jiné podmínky.“

Pávková et al. (2002) rozlišuje dva základní typy středisek pro volný čas:

- a) domovy dětí a mládeže – mají širokou působnost, plní funkci rekreační a výchovně-vzdělávací
- b) stanice zájmových činností – jsou specializované, zaměřeny vždy jen na jednu konkrétní oblast zájmového vzdělávání

Střediska pro volný čas dětí a mládeže fungují celoročně, až třetina i o víkendech a prázdninách. Pracují i s ohroženými a handicapovanými dětmi. Jsou subjektem zabývajícím se prevencí sociálně-patologických jevů.

Mezi náplň jejich činnosti můžeme zařadit:

- pravidelnou zájmovou činnost – různé kroužky (např. rybářský, čtenářský, modelářský), soubory (např. hudební, taneční, divadelní), kluby (např. filmový), oddíly (např. turistické, sportovní) nebo kurzy (např. kurz výpočetní techniky, vaření, výroby bižuterie, atd.)
- zájmovou činnost příležitostnou – jedná se o organizované příležitostné nebo i cyklické akce rekreačního charakteru, které jsou organizované a většinou i přímo řízené pedagogy, např. exkurze, výlety, divadelní představení, turnaje
- spontánní aktivity – jsou pedagogy ovlivňovány jen nepřímou, nejsou časově ani jinak organizovány, jediné omezení spočívá v otevírací době zařízení, ve které jsou provozovány, příkladem jsou otevřená sportoviště, posilovny, čítárny, dopravní hřiště, ateliéry, laboratoře, počítačové pracovny, aj.
- vyhledávání a práce s talentovanou mládeží – jejich úkolem je vyhledávat talentované děti a mládež a motivovat je k účelnému využívání volného času, vytvářet pak specializované útvary pro tyto talentované jedince, pořádat pro ně různé soutěže, přehlídky, turnaje, další vzdělávací akce, odborná soustředění, atd.
- prázdninovou táborovou činnost – organizace a provozování zájmových aktivit o prázdninách s dobou trvání více než pět dní
- odbornou pomoc – slouží k poskytování pomoci dalším subjektům zabývajících se volným časem dětí a mládeže; pomoc je poskytována na požádání, a to formou kurzů, přednášek, školení, seminářů, publikováním odborných materiálů (Pávková et al., 2002).

3.2.2. Školní kluby

Podle vyhlášky o zájmovém vzdělávání č. 74/2005 Sb. jsou školní kluby instituce zájmového vzdělávání sloužící žákům jedné nebo i více škol. Jejich činnost probíhá ve dnech školního vyučování, mohou ji ale vykonávat i v období prázdnin. Školní klub je určen přednostně pro

žáky druhého stupně základní školy, žáky nižšího stupně šestiletého nebo osmiletého gymnázia nebo také pro žáky osmileté konzervatoře.

Školní klub by měl navazovat na výchovně-vzdělávací činnost školy, není ovšem jejím přímým pokračováním a v žádném případě nenahrazuje školní vyučování. Činnost klubu se řídí rozvrhem, který se mění denně a pak také týdně. Jeho vnitřní uspořádání závisí dle věku žáků, jejich zájmů a bydliště. Je ovlivněno také větší samostatností dětí tohoto věku. Mezi jeho nejdůležitější funkce můžeme zařadit funkci odpočinkovou, rekreační, společenskou, přípravu na vyučování a vedení ke smysluplnému využívání volného času (Kavanová, Chudý, 2005).

Naproti tomu do pozadí ustupuje funkce sociální, což je zřejmě jeden z důvodů, proč v současné době dochází k úbytku školních klubů. Dalším důvodem jsou většinou ekonomické problémy školy. Tato informace není zrovna pozitivní, neboť tímto přichází společnost o jednu z možností pedagogického ovlivňování volného času pubescentů (Němec, 2002).

3.2.3. Školní družiny

Školní družina je, podobně jako školní klub, zřizována při škole, ale může být zřízena i jako samostatné školské zařízení sloužící jedné nebo několika školám současně. V České republice mají školní družiny mnohaletou tradici, jsou základním článkem výchovy mimo vyučování na prvním stupni základních škol. Jsou nejpočetnější, prochází jimi nejvíce žáků a zaměstnávají nejvíce vychovatelů ze všech školských zařízení. Starají se o náplň volného času žáků v době před, mezi a po školním vyučování. Nejsou pokračováním školního vyučování, zabezpečují žákům:

- výchovu a vzdělávání
- přípravu na vyučování a další činnosti související s plněním školních povinností
- zájmové aktivity směřující k rozvoji osobnosti, seberealizaci, zdokonalení se v pohybových dovednostech, zručnosti, atd.
- rekreaci sloužící k regeneraci sil
- odpočinek, který má odstranit únavu a relaxaci
- zdokonalení se v sociálním kontaktu s druhými

Žáci by si zde měli vytvořit návyky k účelnému trávení volného času a získat informace o možnostech volnočasových aktivit v jejich městě a okolí. Činnost školní družiny probíhá dle předem stanoveného plánu, který ovšem není pevný a je žádoucí, aby samotné děti svojí akti-

vitou přispívali k jeho změnám. Školní družina může v rámci své činnosti zřizovat kroužky a také organizovat jiné další aktivity, jako např. exkurze, výlety, různé kulturní a sportovní akce, které se uskutečňují mimo určenou provozní dobu školní družiny (Pávková a Hájek, 2003; MŠMT, 2002a).

4 FUNKCE VOLNÉHO ČASU

Analýza funkcí volného času je důležitá pro pochopení samotného významu volného času, jeho smyslu a realizaci. Stejně, jako různí autoři odlišně definují pojem volného času, tak můžeme v literatuře také nalézt rozmanité dělení jeho funkcí, např.:

Kavanová a Chudý (2005) rozlišují tyto funkce volného času:

a) výchovně-vzdělávací funkce – volný čas je časem, který lze využít jak pro výchovu, tak pro vzdělávání, je možností pro získávání nejrůznějších informací z různých oblastí. Vzdělávat se můžeme individuálně, ve skupině, formou poradenské činnosti, při individuálních konzultacích, účasti na olympiádách, prostřednictvím nejrůznějších her, cvičení, tréninku, atd. Měly by však být respektovány potřeby a zájmy jednotlivce, především věk, pohlaví, zdravotní stav a individuální zvláštnosti.

b) rekreačně-relaxační funkce – její pozornost se zaměřuje na psychohygienické zásady, zásady bezpečnosti a fyzickou kondici jednotlivce. Má za úkol odstranit pracovní vypětí a stres každodenního života. Do denního programu by děti i dospělí měli zařazovat nejrůznější relaxační cvičení, pobyt na čerstvém vzduchu, výlety, vycházky, sportovní aktivity, čtení nebo i poslech hudby.

c) sociální funkce – člověk je bytostí sociální a potřebuje proto žít ve formálních i neformálních skupinách. Různé typy výchovně-vzdělávacích institucí a organizací napomáhají dětem se začleněním se do těchto skupin, s poznáváním a adaptací se na okolní prostředí. Učí děti pravidlům společenského chování, sociální komunikaci a navazování mezilidských vztahů. Tato funkce je velice významná především pro děti ze sociálně vyloučených a málo podnětných rodin.

d) seberealizační funkce – činnost ve volném čase napomáhá rozvoji nadání, talentu a vloh jedince, vede k uspokojování potřeb, zájmů a dosažení harmonie vnitřní s vnějším prostředím. Tento soulad, popř. nesoulad pak člověk přenáší do veškeré své další činnosti. Podstatným znakem této funkce je rozvoj a kultivace osobnosti.

e) preventivní funkce – jedná se především o prevenci sociálně-patologických jevů; rozlišujeme:

- prevenci primární, která se zaměřuje na celou populaci, zkoumá příčiny a důsledky všech sociálně-patologických jevů a klade důraz na smysluplné využívání volného času

- prevenci sekundární, jež se zaměřuje na rizikové skupiny a také jednotlivce, u kterých je nějaký předpoklad výskytu protispolečenského chování a jednání

- prevenci terciální, do které zahrnujeme zejména resocializaci jedince, zamezení recidivy a odstranění příčin nežádoucího chování.

Čáp a Mareš (2001, s. 295) poukazují na to, že „volný čas dětí a mládeže a zejména zájmové činnosti poskytují nejen odpočinek, zábavu a kompenzaci jednostranných činností učebních, ale plní i další funkce ve vývoji osobnosti. Dávají příležitost:

- k uspokojování široké škály potřeb: činnosti, poznávání, komunikace, kompetence a výkonu, pomoci a péče, seberealizace, cíle a životního smyslu;

- k poznání různých druhů činností a oblastí života, což je důležité např. pro volbu povolání;

- k formování vědomostí, dovedností a schopností, zájmů, volných a dalších vlastností;

- k tomu, aby se mladistvý naučil (aby dovedl a také si navykl) i pro další období svého života využívat volný čas ve shodě s upevňováním tělesného i duševního zdraví a rozvíjení osobnosti.“

MŠMT (2001, s. 54) uvádí, že volný čas a zájmové vzdělávání „plní funkci výchovnou, vzdělávací, kulturní, zdravotní (regenerační a relaxační), sociální a preventivní. Vede účastníky k seberealizaci a sebepoznávání, objevování vlastních schopností a jejich rozvíjení. Tím se podílí na kultivaci osobnosti, na rozvoji talentů a vede k vytváření a utužování sociálních vztahů a vazeb.“

Kratochvílová (2004) považuje za naplnění smyslu volného času především tyto funkce:

a) zdravotně – hygienická funkce – jedná se o kompenzaci celodenní zátěže jedince. Je velmi důležité, aby byl poměr mezi povinnostmi a odpočinkem během dne dostatečně vyvážený, aby měl člověk dostatek relaxace i aktivních činností.

b) seberealizační funkce – jedná se aktivní přístup k rozvoji svých schopností, dovedností, zájmů, talentu, vloh, atd. dle vlastního výběru. Důležité je, aby člověk tyto svoje zájmy a potřeby uspokojoval činnostmi, které jsou vhodné a společensky přijatelné.

c) formativně-výchovná funkce – volný čas často vhodněji a také snadněji formuluje osobnost jedince (jeho zájmy, schopnosti, motivaci, tvořivost, návyky, vztah k hodnotám, morální vlastnosti, aj.) než výchova v rodině a školní výuka.

d) socializační (resp. společenská) funkce – spočívá v navazování kontaktů a vztahů při volnočasových aktivitách, osvojování si vzorů společenského chování, zaujímání společenských rolí a pozic ve skupinách, dává možnost sociálního učení, orientaci v různých životních situacích, atd.

e) preventivní funkce – zaměřuje se na nabídku širokého množství volnočasových aktivit, aby byl volný čas využíván co nejefektivněji, a tím bylo zamezeno konzumnímu způsobu života. Má také za úkol předcházet sociálně-patologickým jevům.

Každý autor, který se zabývá pedagogikou volného času, uvádí rozličné funkce volného času. Většina z nich ovšem říká, že se jedná pouze o čistou teorii, neboť v praxi se funkce volného času prolínají a nelze je od sebe oddělovat. Je třeba, aby byla naplněna každá z funkcí volného času a tím mohlo dojít k jeho smysluplnému využívání. Všechny výše uvedené funkce volného času od různých autorů mají své opodstatnění a určitě žádná z nich není zanedbatelnou. Volný čas by měl sloužit především k relaxaci, odpočinku, seberealizaci, rozvoji nadání, talentu a vloh, socializaci jedince, nenásilnému vzdělávání a také jako prevence sociálně-patologických jevů.

5 JEVY OVLIVŇUJÍCÍ VOLNÝ ČAS MLÁDEŽE

Život každého z nás je zasazen do života společnosti, do které jsme se narodili a jejíž součástí jsme. Je výsledkem historického vývoje, zvyklostí v dané oblasti, kulturní úrovně a momentální ekonomické situace. Tato společnost, nezávisle na naší vůli, ovlivňuje do jisté míry všechny oblasti našeho života, volný čas nevyjímaje. Působí na nás také ovšem subjektivní faktory, které jsou dány individualitou každého jedince, především jeho temperamentovými a charakterovými vlastnostmi, intelektem, pohlavím, vzděláním sebezpojetím, atd. (Kraus, 2006).

5.1. Rodinné prostředí

Na volný čas dětí v rodině působí řada vlivů, a to jak pozitivně, tak negativně; např. výchova, velikost rodiny, její úplnost, pozdější či naopak brzké založení rodiny, celkový způsob života rodiny, uznávaný životní postoj, hodnotová orientace rodiny, postoje rodičů k volnému času, výchovná praxe rodičů, časové možnosti rodičů, hmotné zabezpečení rodiny, aj. Rodina, jakožto primární sociální skupina, je ve většině případů i prvotním prostředím, ve kterém se dítě setkává s volnočasovou výchovou. Mnozí rodiče si ovšem vůbec neuvědomují, že právě oni jsou pro své děti vzorem, jak trávit volný čas, jak jej smysluplně a aktivně využívat. Děti své rodiče napodobují ve všem a ani volný čas není výjimkou. Většina rodičů ovšem z důvodů velké pracovní vytíženosti nemá na svoje děti čas. Dnešní rodina přináší v oblasti volného času svým příslušníkům v mnoha směrech daleko lepší podmínky, než byly dříve, ovšem není tomu tak vždy (Hofbauer, 2004). Jak uvádí MŠMT (2002b) dříve spolu rodiny trávili daleko více času než v dnešní době. Hodně rodičů dnes například vůbec neví, že s dítětem je třeba trávit určitý čas, neboť to dítě ke svému rozvoji potřebuje. A jsou i tací rodiče, kteří svým dětem nevěnují téměř žádnou pozornost a často se ani nezajímají o to, jak, kde a s kým děti svůj volný čas tráví. Dle Hofbauera (2004) se dvě pětiny rodičů spokojí s informací, že jejich dítě tráví svůj volný čas s kamarády, aniž by dále pátrali po obsahu a kvalitě volného času svého potomka. V těchto případech dochází k častému rozvoji sociálně patologických jevů, jako např. konzumace alkoholu, zkoušení drog a jiných návykových látek, drobným krádežím, loupežím, kriminální činnosti, šikaně, záškoláctví, účasti v extrémistických organizacích, atd.

K zajímavým zjištěním dospěl také Národní institut dětí a mládeže, který realizoval rozsáhlé výzkumy v oblasti volnočasových aktivit dětí a mládeže, a to např. že otec, který sám vychovává své dítě, má vůbec nejmenší povědomí o způsobu trávení volného času vychovávaného; otce přitom těsně následují prarodiče, kteří z nějakého důvodu mají v péči své vnouče.

Čáp a Mareš (2001) uvádějí, že nepříznivý, především chladný až záporný emoční vztah k dítěti, nižší sociokulturní úroveň rodiny, absence vedení k zájmovým a praktickým činnostem a nevěnování se rodičů dětem, mají u adolescentů za následek nediferencovaný způsob trávení volného času pouze zábavou. Tato mládež nemá vyhraněné zájmy, nepěstuje žádné koníčky, neví, co si se svým volným časem počít. Nudí se, což může mít opět za následek rozvoj sociálně-patologických jevů. Nedostatek zájmů může vést také k prospěchovým, kázeňským nebo výchovným problémům.

Na volnočasové aktivity v rodině má také nemalý vliv celková ekonomická situace rodiny. Podle Hofbauera (2004) se sice náklady rodin na volný čas postupně zvyšují, ovšem především početnější rodiny musejí často omezit společné návštěvy divadel, kin, nákup knih, nemohou si dovolit zaplatit dětem školní výlet, lyžařský výcvik nebo letní tábor.

5.2. Vrstevnická skupina

Je zcela přirozené, že děti a dospívající blízkého věku, podobných zájmů, většinou i stejného pohlaví a podobného sociálního statusu, vytvářejí dobrovolná neformální sdružení nazývaná vrstevnické skupiny (Hofbauer, 2004).

Dle Kerna (1999) význam a vliv vrstevnických skupin, stejně jako čas strávený mimo rodinu roste úměrně s věkem dítěte. Čím více se dítě osamostatňuje od rodiny, tím má větší potřebu někam patřit. Podle Čápa a Mareše (2001) je členství ve vrstevnických skupinách zejména pro adolescenty velmi důležité. Často se stávají na vrstevnících doslova závislí a je pro ně velice frustrující si jen představit, že by do vysněné skupiny nebyli přijati, a nebo z ní byli vyloučeni. Pokud jde o jejich přátele a otázku společného trávení volného času, podobného stylu oblékání nebo účesu, neváhají jít do konfliktu i se svými rodiči a vrstevníky bránit za každou cenu.

Vrstevníci spolu tráví mnoho volného času, vyměňují si své názory, vzorce chování, debatují o svých pocitech, emocích, tajných přáních, zkušenostech, vzájemně se podporují, ovlivňují se vzájemně svými zájmy a potřebami (Macek, 1999; Arnett in Krejčová, 2011). Dle Hofbauera

(2004, s. 99): „...příslušnost k takovéto skupině poskytuje zázemí a ochranu, kompenzuje jejich sociální a citovou deprivaci, vytváření sociálních vztahů a pocitu bezpečnosti. Pomáhá překonávat sociální izolaci a přispívá k jejich socializaci a k osvojování pozitivních hodnot. V některých případech však působí opačným směrem.“

Toto opačné působení můžeme spatřovat v tzv. pasivním trávení volného času ve skupinách, kdy se její členové nevěnují žádné konkrétní činnosti, jen tak „zabíjejí čas“, nudí se. V lepším případě vede nicnedělání „pouze“ k odvedení od dosud provozovaných zájmů, zálib a koníčků, k návštěvám restauračních zařízení, diskoték, barů, pořádání večírků, mejdanů a párty (Kraus, 2006; Macek, 2003). V horších případech z „neškodných“ skupin kamarádů vzniknou tzv. závadové party, gangy, bandy, sekty a kulty, které se uchylují k trestné činnosti, záškoláctví, šikaně, výtržnictví, časté jsou také projevy sprejerství, diváckého násilí na stadionech, kouření a užívání drog, gemblerství a jiného protispoločenského jednání (MŠMT, 2002b; Kunák, 2007). Tyto skupiny mají svá vlastní pravidla a hierarchii, kterou musejí všichni členové respektovat. Slabší členové jsou často nuceni k delikvenci, aby prokázali svoji odvahu a nebyli z party vyloučeni (Pospíšilová, 2010).

Také Gecková a VanDijk (in Sobotková, 2009) svými výzkumy došli k závěru, že existuje přímo úměrný vztah mezi vlivem vrstevníků a delikventním chováním mladistvého, a to konkrétně takový, že čím více přátel se chová rizikově, tím se zvyšuje možnost takového chování u dospívajícího.

Němec (2009) uvádí, že všechny činnosti dětí a adolescentů mají spojitost s partou, neboť ta dává veškerým prožitkům teprve ten pravý smysl a poskytuje jim zpětnou vazbu např. zveřejňováním videonahrávek na facebooku. Spontánní volnočasové aktivity mládeže rozdělujeme na Nevinné, ale vážné hry, jejichž typickým příkladem je házení mokré houby po spolužácích nebo vyhazování igelitových sáčků s vodou z oken školy. Němec dále popisuje Hloupé a nebezpečné hry, kterými jsou např. sjíždění schodů na kolech, „hry“ s nákupními košíky, propichování různých částí těla nebo zkoušení pepřového spreje na kamarádech.

5.3. Média

Mezi média řadíme především hromadné sdělovací prostředky (rozhlas a televizi) a také tištěná média (časopisy a knihy). Život současných lidí, zejména pak mladistvých, ovlivňují a v některých případech doslova řídí, nejnovější mediální elektronické technologie (počítače,

internet, mobilní telefony). Prostřednictvím médií denně získávají informace o světě, komunikují skrze ně s dospělými i s přáteli, mohou sloužit k rozvoji zájmů, relaxaci, zábavě i inspiraci. Děti a mládež se také stále častěji stávají tvůrci médií, jako např. vytvářením školních časopisů. Tyto časopisy vytvářejí pro své vrstevníky, ale mohou dost dobře posloužit i rodičům nebo vychovatelům, co by nepozorovaný náhled do života mladých. Práce v médiích a s médii je v tomto případě aktivní činností a pro mnohé bohatou inspirací k využití volného času (Hofbauer, 2004).

Působení médií má ale také odvrácenou tvář. MŠMT (2002b, s. 12) uvádí: „Negativním fenoménem doby je medializace současné generace dětí a mládeže, která vyrůstá pod tlakem masové kultury a především komerční televize. Normální se pro značnou část mládeže stává, aby byla bavena bez vynaložení námahy. Sport a ostatní aktivní formy využívání volného času se pro velkou část mladých stávají příliš námahavé.“

Děti a mládež již téměř netráví svůj volný čas venku, v přírodě, ale stále častěji je nacházíme před televizí nebo u počítače. Dle výzkumu NIDM (2011) si 71% dětí neumí svůj život bez televize vůbec představit, pro 57% je nemyslitelné být bez internetu a jen pouhých 11% dětí připustilo, že by bez těchto médií mohlo žít. Dále bylo zjištěno, že televizi sleduje naprostá většina dětí denně; u internetu a televize každodenně tráví minimálně tři hodiny.

Negativní působení médií je třeba spatřovat nejen v pasivním trávení volného času uživatelů, ale také v ovlivnění jejich chování a postojů. Jestliže děti a mladiství neustále v televizi vidí, že násilné chování filmových hrdinů je považováno za normální, nelze se potom divit nárůstu dětské agresivity, arogance, brutality, násilných činů, šikany a devalvace hodnot. Snad ještě horší efekt než televize mají v tomto směru počítačové hry, neboť v televizi dítě násilí „pouze“ pozoruje, ale v počítačové hře je přímo agresorem, který se násilí dopouští (Pospíšilová, 2010; Kraus, 2008). „V literatuře je v této souvislosti užíváno označení tzv. pondělní syndrom, který označuje agresivitu dětí ve škole jako způsob odreagování agresivity, kterou viděly během víkendu v televizi“ (Vykopalová, 2002).

5.4. Individualita každého jedince

Zájmy adolescenta jsou v tomto vývojovém období již relativně stabilní a jejich volba více méně svobodná. Vybírá si je v závislosti na svých možnostech, schopnostech, dovednostech, duševních předpokladech a momentální životní situaci, také dle svého pohlaví, vzdělání, inte-

ligence, sociálního statusu, zdravotního stavu a životních zkušeností (Berdie in Čačka, 2000).

Způsob trávení volného času dospívajícího je ovlivněn také jeho celkovým osobnostním nastavením. Jedním z určujících rysů osobnosti je nepochybně její temperament. Lidé se totiž od sebe neodlišují jen svými zájmy, myšlením, vnímáním, ale také reakcemi na podněty. Dle Busse (in Blatný a Plháková, 2003) „představují temperamentové dimenze ty osobnostní rysy, které splňují tři následující podmínky: objevují se během prvního roku života, zůstávají hlavními rysy osobnosti i v dospělosti a jsou do značné míry dědičné. Blatný a Plháková (2003) dodávají, že temperament je výchovou téměř neovlivnitelný, v podstatě nepodléhá volní kontrole a je pro něj typická spontánnost.

Typologií temperamentu nalezneme v odborné literatuře velké množství. Například Carl Gustav Jung rozlišuje lidi dle jejich temperamentu na extraverty a introverty. Extraverta charakterizuje jako člověka všímavého, aktivního, který získává energii díky komunikaci s lidmi, a proto není žádoucí, aby zůstal dlouho sám. Nudí se, pokud se nemůže projevit a musí z nějakého důvodu zůstat pasivní. Rád pracuje ve skupinách, často je iniciátorem společenských setkání, projevuje své emoce, je činorodý, impulzivní, sebevědomý a často nestálý (Miková, Stang, 2010). Z uvedeného popisu extraverta lze vyvodit, že ani svůj volný čas není schopen trávit pasivně, půjde o osobu se spoustou zájmů, u kterých ovšem často z různých příčin nevydrží. Zároveň je pro něj nemyslitelné trávit volnočasové aktivity bez „partáka“. Pokud není poblíž žádný rodinný příslušník či kamarád, extravert se začne rychle nudit.

Naproti tomu introvertní člověk se spíše uzavírá do sebe ke svým myšlenkám a představám. K získání energie potřebuje být sám, s nikým nemluvit a pohroužit se jen do svého vnitřního světa. Introvertům vyhovují činnosti, které lze provádět individuálně. Může mít dost kamarádů, ale nemá zapotřebí s nimi trávit hodně času. Introvert neustále působí zamyšleně, mnohdy až nepřítomně, rád druhým pouze naslouchá (Miková, Stang, 2010). Ve volném čase proto mohou mít introverti problém při skupinových aktivitách. Svůj volný čas tráví spíše pasivním způsobem, drží se doma u televize, počítače a knih. Ve svých zájmech jsou ale na rozdíl od extravertů stálější. Než ale zjistí, který koníček jim vyhovuje, jsou schopni jich vystřídat velké množství. Když už pak k nějakému přilnou, stává se jejich zájmem na dlouhá léta nebo dokonce na celý život.

Dále je osobnost každého jedince ovlivňována jeho charakterem. Ten můžeme definovat jako systém, který reguluje chování člověka dle společenských a morálních norem. Zasahuje tedy do sociální i společenské oblasti. Na rozdíl od temperamentu je charakter získaný, utváří jej

zejména výchova a společensko-sociální podmínky, ve kterých daný jedinec žije (Čáp, Mareš, 2001). Samozřejmě i naše charakterové vlastnosti mají velký vliv na prožívání volného času, negativně jej mohou ovlivnit např. lenost, sobeckost, netrpělivost, neschopnost uznat porážku, pasivnost, egoismus, neochota, pesimismus, urážlivost, nezodpovědnost, nepřizpůsobivost aj.

Na volný čas adolescenta má velký vliv také jeho vlastní sebepojetí. To, jak sám sebe vidí, hodnotí, za toho se považuje, jaký je, jaké jsou jeho psychické i fyzické vlastnosti, co umí, co dokáže, ve kterých činnostech vyniká, které naopak až tak dobře neovládá, jaké jsou jeho schopnosti a dovednosti, kam patří, atd. (Čáp, Mareš, 2001). Pokud si například adolescent myslí, že není nadaný na sport, bude se záměrně sportovním volnočasovým aktivitám vyhýbat. Nebo pokud bude mít dospívající dívka pocit, že má nějaké kilogramy navíc, nebude chtít se svými kamarádkami chodit v létě plavat, neboť bude mít strach z toho, že by se někdo mohl její postavě vysmívat. A nebo, pokud si středoškolský student bude myslet, že není dost chytrý na to, aby se dostal na vysokou školu, bude se denně učit a tudíž nebude mít již čas na žádné jiné zájmy.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

6 ÚVOD PRAKTICKÉ ČÁSTI

Praktická část bakalářské práce je rozdělena na dva celky, které jsou v podstatě propojeny a na závěr shrnuty dohromady. V první části je objasněn důvod výzkumu, stanoveny zkoumané problémy a formulován cíl výzkumu. Dále je popsán postup při tvorbě dotazníku a následném sběru potřebných dat. Získané výsledky šetření jsou rozebrány, avšak nikoliv každá jednotlivá otázka samostatně, nýbrž podle zkoumaných témat (př. vliv rodiny na volný čas, vliv vrstevníků na volný čas...atd.). Druhá část výzkumu bude zaměřena na formulaci a následné ověření stanovených hypotéz, které vyplynuly z dat získaných z dotazníků. Každá z hypotéz bude buď přijata nebo odmítnuta. Na závěr bude celá praktická část shrnuta a budou analyzovány nejzásadnější zjištěné výsledky.

6.1. Zkoumané problémy

Jak uvádí Pelikán (2007) vymezení a co nepřesnější formulace zkoumaných problémů je základem úspěchu každého výzkumu. Při hledání výzkumného problému výzkumník vychází často z praxe, ať už z vlastní nebo cizí zkušenosti a dále je mu také cenným pomocníkem odborná literatura. Problémem je pak věta nebo výrok, který se ptá na vztah mezi dvěma popřípadě více proměnnými. Není ovšem nutné, aby byl problém vždy stanoven ve formě otázky. Důležité je, aby byl stanovený problém ověřitelný metodami empirického měření.

Tento výzkum se zaměřuje na studenty středních škol a způsob trávení jejich volného času. Studenti středních škol se nachází ve velmi citlivém období jejich vývoje. Jednak se z dětí postupně stávají dospělí, učí se samostatnosti, odpovědnosti a také se právě teď rozhoduje o jejich budoucím povolání, které velmi ovlivní jejich další životní cesty. Volný čas má v životě člověka má jistě významné a nezastupitelné místo. Jak si kdo zvykne jej trávit právě v období dětství a především dospívání, tak s ním bude velmi často nakládat i během celého dalšího života. Pokud si jedinec nevytvorí „správné“ volnočasové návyky právě teď, při studiu střední školy, tak už zřejmě nikdy. Neboť při budování kariéry a zakládání rodiny v následujících letech bude volný čas u většiny lidí až na druhém místě.

Výzkum byl proveden na čtyřech rozdílných středních školách, v menších i větších městech a v různých regionech. Dotazníky byly vráceny všechny, tedy všech 115 kusů. Nevyplněné byly 4, a to z důvodů menšího počtu žáků ve třídách. Jeden dotazník byl vyplněn jen z poloviny, tzn. pro některé výpočty byl použitelný.

6.2. Cíl výzkumu

Cíl výzkumu stanovuje, čeho chce výzkumník svým šetřením dosáhnout (Pelikán, 2007).

Cílem celé této práce je zjistit, kdo nebo co a do jaké míry nejvíce negativně ovlivňuje způsoby trávení volného času studentů středních škol. Výsledky výzkumu by mohly být přínosné jak pro samotné studenty, tak pro jejich rodiče i pedagogy volného času.

6.3. Metody sběru dat

Po zvážení všech „pro a proti“ byl zvolen kvantitativní druh výzkumu, metodu explorativní, techniku dotazníku.

Aby bylo možno vytvořit dotazník, který by umožnil co nejefektivnější získání dat, bylo třeba nejprve celý problém nastudovat v odborné literatuře. Byly vyhledány knihy stěžejních autorů z oboru pedagogiky volného času, také z oblasti psychologie a sociálně patologických jevů. Nemałym přínosem a dokreslením celé teoretické části práce jsou aktuální informace získané z prostředí internetu a webových stránek Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. Nápomocné byly i mé vlastní zkušenosti a vzpomínky na léta strávená na střední škole.

Po získání výše uvedených teoretických znalostí byl vytvořen dotazník čítající celkem osmnáct otázek a osm podotázek. V úvodu dotazníku zmiňuji kdo jsem, co studuji a z jakého důvodu dotazník vznikl. Zároveň respondenty informuji o anonymitě otazníku a uvádím instrukce k jeho vyplnění.

Otázky v otazníku jsou uzavřené, pouze dvě jsou otevřené. Některé otázky nabízejí výběr z mnou daných možností, jiné dávají pouze možnosti odpovědi ano nebo ne. První otázka se týká pohlaví studenta, další osobní nebo demografické údaje nebyly pro tento výzkum významné. Úvodní otázky se pak vztahují obecně k volnému času respondenta, druhá část se zaměřuje na vliv rodičů, třetí na vrstevníky, čtvrtá na média a poslední na osobnost studenta. Otázky byly položeny tak, aby došlo k naplnění cílů práce.

6.4. Výzkumný vzorek

„Základní soubor má zahrnovat všechny jevy (zejména osoby a věci), o nichž výzkum hodlá přinést nové informace. To je však v mnoha případech obtížně realizovatelné, ne-li nemožné, proto se vybírá jen část příslušných případů z celého souboru. Jde o tzv. výběrový soubor,

vzorek, výběr. Základním požadavkem na náhodný výběr je zajištění, aby každý člen základního souboru měl stejnou pravděpodobnost, že bude do vzorku vybrán“ (Maňák a Švec, 2004, str. 15).

Tento výzkum se zaměřuje na studenty čtyř středních škol: Gymnázium Bučovice, Střední integrovaná škola Slavkov u Brna odloučené pracoviště Rousínov, Střední škola oděvní a služeb Vizovice a Soukromá střední odborná škola živnostenská s.r.o. Brno. Volba vzorku vychází již z názvu celé bakalářské práce, která se zaměřuje na volný čas studentů střední školy, výběr vzorku byl tedy nahodilý, neboť kterákoliv střední škola mohla být do výzkumu vybrána. Výzkumný soubor se týká dívek i chlapců druhých a třetích ročníků výše zmíněných středních škol. Záměrně jsem zvolila druhé a třetí ročníky, neboť studenti prvního ročníků mají přeci jen ještě blíže ke škole základní a naopak studenti čtvrtých ročníků se již pomalu blíží vysokoškolákům nebo pracující populaci.

Dotazníky studentům rozdali při vyučování jejich učitelé, já osobně jsem přítomna nebyla. S odpověďmi neměli studenti dle sdělení učitelů potíže, jen došlo na pár dotazů ohledně podobotázek, především v tom smyslu, zda musí být zodpovězeny všechny.

6.5. Zpracování dat

Získaná data byla zpracovávána ve třech základních fázích. Nejprve bylo nutné všech 115 dotazníků řádně protřídit (některé dotazníky musely být vyřazeny). Poté došlo na výpočty relativních četností (tj. celkový počet) a absolutních četností (procentuální vyjádření) a dále také ověření stanovených hypotéz. Následně byly získané informace zobrazeny pomocí tabulek a grafů. Jako poslední byl zformulován závěr, tj. shrnutí toho, co bylo pomocí výzkumu zjištěno, které údaje byly překvapující a zda došlo k přijetí či odmítnutí stanovených hypotéz.

7 VÝSLEDKY PROVEDENÉHO ŠETŘENÍ

Výsledky šetření získaných z dotazníku byly zpracovány a jsou interpretovány v pěti následujících oblastech:

- volný čas studenta střední školy obecně
- vliv rodičů na volný čas studenta střední školy
- vliv vrstevníků na volný čas studenta střední školy
- vliv médií na volný čas studenta střední školy
- vliv osobnostních charakteristik na volný čas studenta střední školy

Zcela všechny otázky vyhodnocovány nebyly, zpracovány jsou pouze ty nezajímavější výsledky. U některých otázek jsou porovnávány výsledky jednotlivých škol, kde výzkum probíhal, některé otázky jsou vyhodnoceny dohromady.

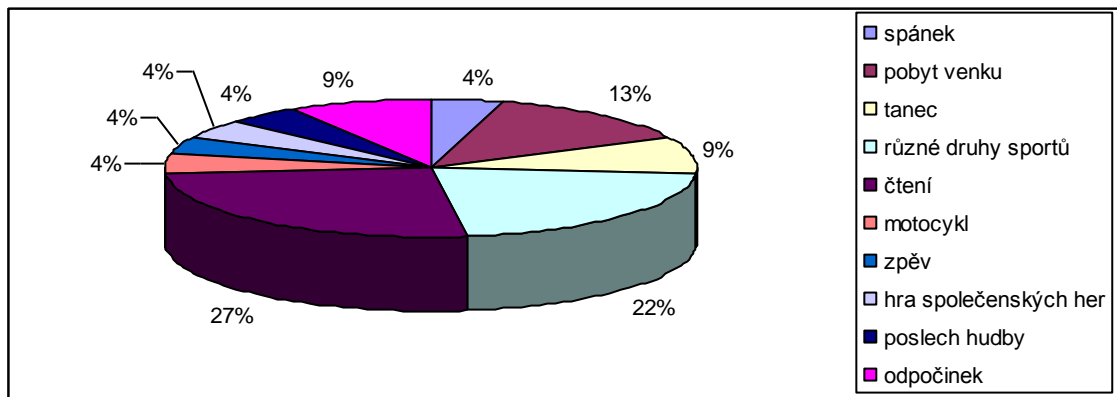
7.1 Volný čas studenta střední školy

Z výsledků šetření vyplynulo, že téměř polovina studentů 54 (49%) tráví svůj volný čas pasivně a druhá polovina studentů 56 (51%) aktivně.

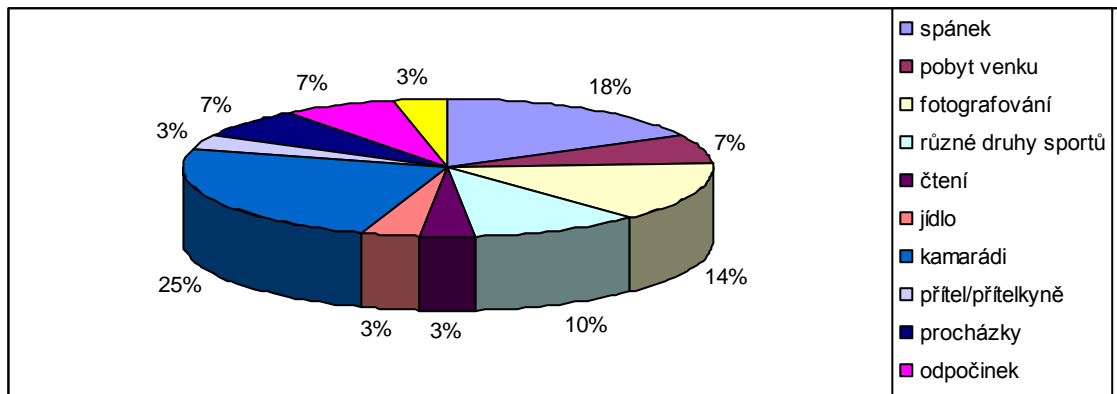
Na otázku, kdo je k jejich zájmům přivedl odpovídali studenti nejčastěji, že nikdo, svoje zájmy si našli sami 51 (46%), na druhém místě se umístili kamarádi 34 (31%) a rodiče přivedli své děti k jejich koníčkům celkem 25 studentů (23%).

Nejraději studenti tráví volný čas s partou přátel – celkem 62 studentů (56%), 36 studentů (33%) tráví nejraději volný čas s jedním blízkým přítelem a jen 12 studentů (11%) tráví volný čas nejraději o samotě.

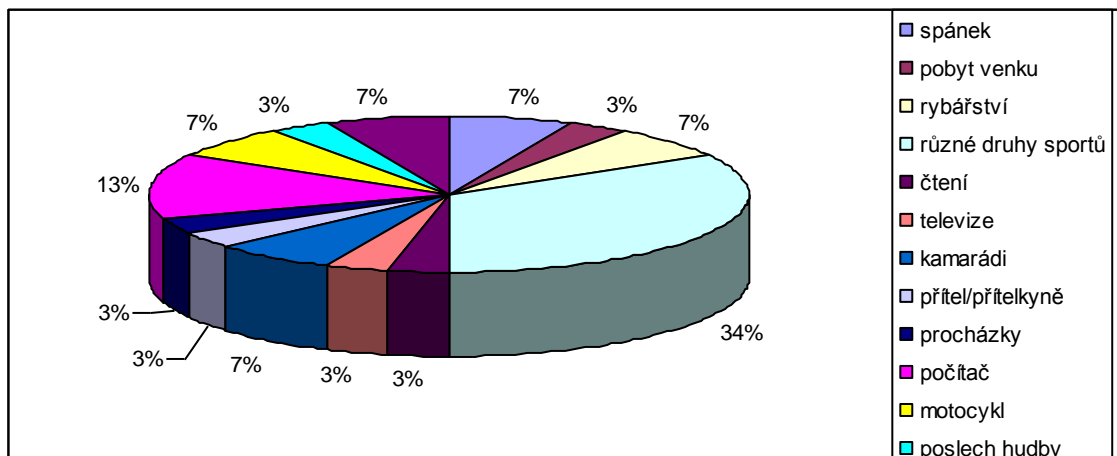
Zajímavé výsledky byly zjištěny u otázky č. 3, která se tázala na konkrétní činnost, kterou studenti ve volném čase dělají nejraději. Některé činnosti se objevovaly častěji, jiné byly uvedeny vždy pouze jedním studentem. V následujících grafech jsou vyobrazeny nejoblíbenější volnočasové aktivity studentů každé ze čtyř zkoumaných škol v procentech.

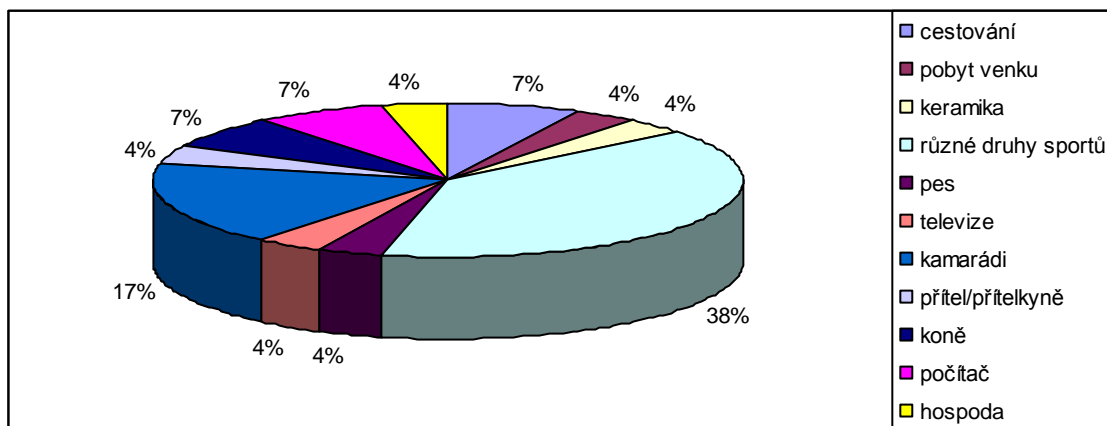
Graf 2 Nejoblíbenější volnočasové aktivity studentů Střední školy oděvní a služeb Vizovice

Graf 3 Nejoblíbenější volnočasové aktivity studentů Střední integrované školy Slavkov u Brna pracoviště Rousínov

Graf 4 Nejoblíbenější volnočasové aktivity studentů Soukromé střední odborné školy živnostenské s.r.o. v Brně

Otázka č. 5: „Kolik různých koníčků aktivně provozujete (uved'te počet)?“ byla vyhodnocena pomocí výpočtu aritmetického průměru.

Použitý vzorec pro aritmetický průměr:

$$\bar{x} = \frac{x_1 + x_2 + x_3 + \dots + x_n}{n}$$

tabulka 1 Průměrný počet aktivně provozovaných koníčků studenty

Škola	Průměrný počet provozovaných koníčků studenty
Gymnázium Bučovice	3
Střední škola oděvní a služeb Vizovice	2
Střední integrovaná škola Slavkov u Brna pracoviště Rousínov	3
Soukromá střední odborná škola živnostenská s.r.o. v Brně	3

7.2 Vliv rodičů na volný čas studenta střední školy

Výsledky tohoto bloku otázek byly zpracovány ze všech čtyř zkoumaných středních škol dohromady.

Z výsledků šetření vyplynulo, že v dětství (cca od 5-ti do 12-ti let) se rodiče věnovali a vedli k zájmům a koníčkům celkem 89 studentů (81%), naopak rodiče se nevěnovali a nevedli k zájmům a koníčkům 21 studentů (19%).

Jak, kde a s kým tráví jejich dospívající děti svůj volný čas se dle získaných odpovědí zajímá 86 rodičů (78%), oproti tomu se nezajímá 24 rodičů (22%).

Rodiče studentů čtyř zkoumaných středních škol tráví svůj volný čas spíše aktivně, a to celkem 73 (66%), pasivně tráví svůj volný čas 37 rodičů (34%).

Otázka č. 10 se ptala na to, zda ekonomické potíže rodiny ovlivnily investice do volnočasových aktivit studentů. Zadání otázky bylo formulováno tak, že pokud rodina studenta nemá ekonomické problémy, není třeba odpovídat. Z dotazníků vyplynulo, že 19 studentů (17%) pocítilo omezení investic do svých volnočasových aktivit, jestliže v rodině nastaly ekonomické potíže, 29 studentů (26%) uvedlo, že ekonomické potíže jejich rodiny se na investicích do jejich volnočasových aktivit neprojeví a 62 studentů (57%) na otázku neodpovědělo, neboť jejich rodina se nedostala do ekonomických potíží.

7.3 Vliv vrstevníků na volný čas studenta střední školy

Následující výsledky jsou zpracovány opět dohromady, tj. ze všech čtyř zkoumaných středních škol.

Otázka č. 11 se ptala na ovlivnění volného času studenta jeho přáteli, přičemž ovlivněním volného času byla myšlena jak možnost přivedení k novému zájmu kamarádem nebo naopak odvedení od nějakého koníčka díky kamarádům. Ovlivnit přáteli se dle výsledků nechalo 74 studentů (67%), naopak ovlivnit se nenechalo 36 studentů (33%).

Následující otázka se zaměřuje na možnost ovlivnění kamarády v souvislosti s nežádoucími jevy. Aby studenti před partou svých přátel neplatili za outsidersy a byly tzv. IN, kouří v jejich společnosti 25 studentů (23%), alkohol s kamarády z těchto důvodů konzumuje 69 studentů

(63%), marihuanu nebo jinou drogu zkusilo pod vlivem přátel 43 studentů (39%) a discotéky spolu s přáteli navštěvuje 28 studentů (25%), a to i přes to, že je to tam vůbec nebaví.

7.4 Vliv médií na volný čas studenta střední školy

Otázka č. 13 byla zpracována výpočtem aritmetického průměru, neboť se ptala na celkový čas, který studenti denně stráví u počítače a televize.

Použitý vzorec pro aritmetický průměr:

$$\bar{x} = \frac{x_1 + x_2 + x_3 + \dots + x_n}{n}$$

tabulka 2 Průměrný počet hodin strávených denně u počítače a televize

Škola	Průměrný počet hodin strávených denně u TV a PC
Gymnázium Bučovice	3,2
Střední škola oděvní a služeb Vizovice	3
Střední integrovaná škola Slavkov u Brna pracoviště Rousínov	4,1
Soukromá střední odborná škola živnostenská s.r.o. v Brně	2,6

Otázka č. 15 se zaměřuje a vybrané oblasti života studentů, které dle jejich názoru média ovlivňují. Studenti měli při odpovědi možnost výběru ze čtyř oblastí:

- a) v názorech
- b) ve volném čase

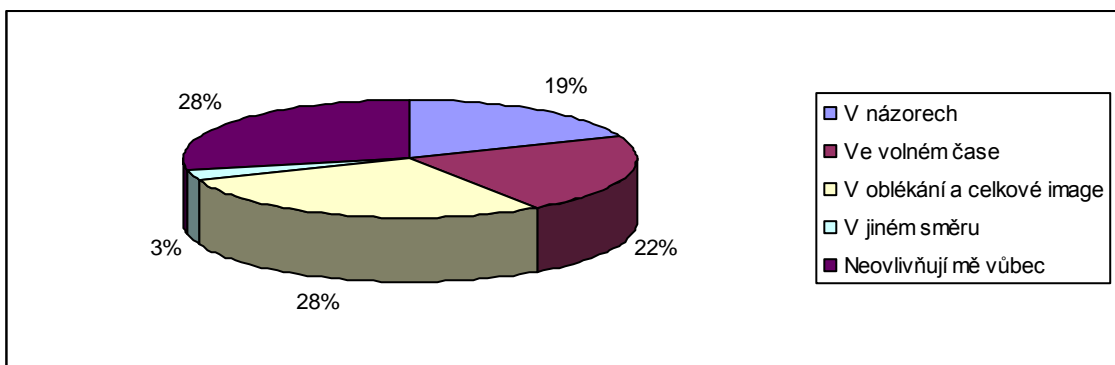
c) v oblékání a celkové image

d) neovlivňují mě vůbec

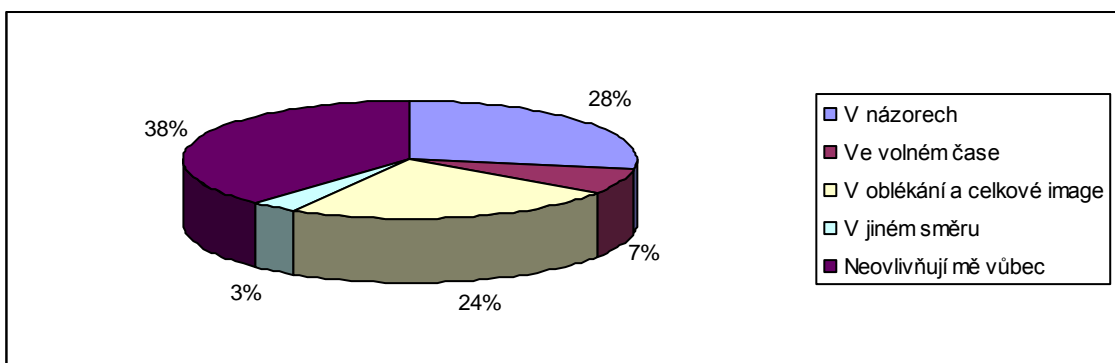
Pátá možnost byla ponechána pro případnou vlastní odpověď.

Výsledky šetření této otázky jsou zobrazeny v následujících grafech v procentech:

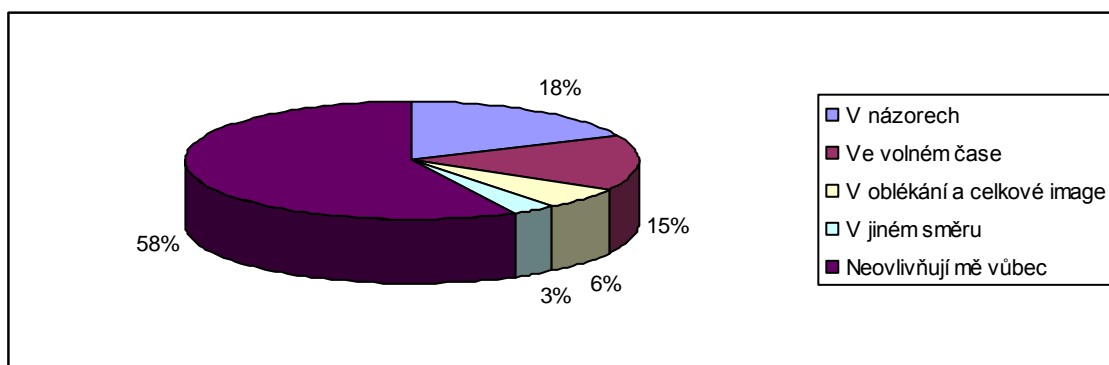
Graf 5 Oblasti života ovlivňované médii u studentů Gymnázia Bučovice

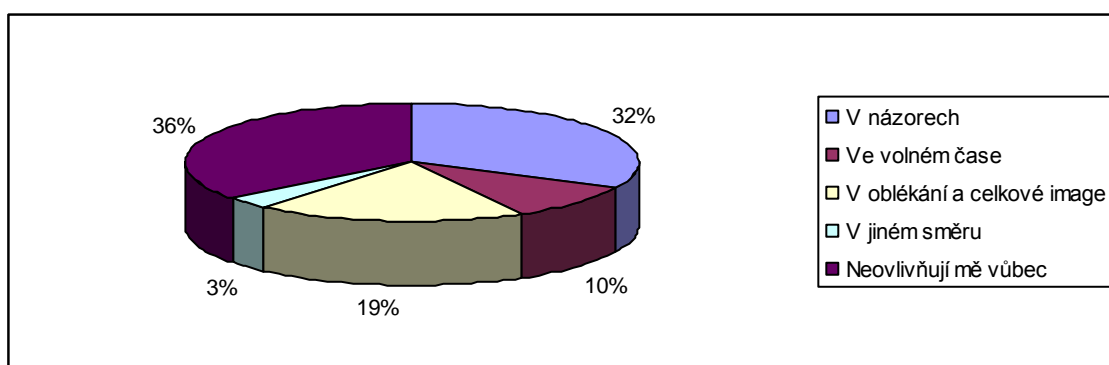
Graf 6 Oblasti života ovlivňované médii u studentů Střední školy oděvní a služeb Vizovice

Graf 7 Oblasti života ovlivňované médii u studentů Střední integrované školy Slavkov u Brna pracoviště Rousínov

Graf 8 Oblasti života ovlivňované médii u studentů Soukromé střední odborné školy živnostenské s.r.o. v Brně

Dále byli studenti v dotazníkovém šetření dotazováni otázkou č. 15 na to, zda kvůli televizi nebo počítači omezují své ostatní zájmy. Bylo zjištěno, že dohromady ze všech čtyř zkoumaných škol své ostatní zájmy díky počítači a televizi omezují pouze 4 studenti (4%), neomezuje 62 studentů (56%) a občas své zájmy omezuje 44 studentů (40%).

Otázka č. 16 se ptala, zda by byli studenti schopni žít bez televize, počítače, přátel a rodiny.

Výsledky ukazují, že ze všech čtyř zkoumaných tříd by bylo schopno žít bez televize 72 studentů (65%), bez počítače 29 studentů (26%), bez přátel 3 studenti (3%) a bez rodiny 4 studenti (4%).

7.5 Vliv osobnostních charakteristik na volný čas studenta střední školy

Obě otázky, které se týkaly na osobnostní charakteristiky studentů byly zpracovány dohromady z výsledků všech čtyř zkoumaných škol.

Z otázky č. 17 vyplynulo, že 73 studentů (66%) se považuje za člověka extravertního a naopak 37 studentů (34%) se považuje za člověka introvertního.

V otázce č. 18 byli studenti dotazováni, zda se díky svým vrozeným vlastnostem považují za osobu spíše aktivní nebo spíše pasivní. Výsledky ukázaly, že 63 studentů (57%) se považuje za člověka spíše aktivního a 47 studentů (43%) za člověka spíše pasivního.

8 OVĚŘENÍ HYPOTÉZ U VYBRANÝCH PROBLÉMŮ

V této části výzkumu se pokusím objasnit vztahy mezi některými zkoumanými problémy, a to v oblasti (negativního) vlivu rodičů, kamarádů, medií a osobnosti studenta střední školy na způsob trávení jeho volného času.

8.1. Postup při ověřování hypotéz

K ověřování stanovených hypotéz byl použit test nezávislosti chí – kvadrát pro čtyřpolní tabulku. Díky tomuto testu byl spolehlivě zjištěn vztah mezi dvěma zkoumanými jevy. Postup je následující:

- stanovení alternativní a nulové hypotézy
- vytvoření tabulky pozorovaných četností
- výpočet chí – kvadrátu
- srovnání vypočítané hodnoty chí – kvadrátu s kritickou tabulkou

8.1.1. Ověření první hypotézy

H_a Alternativní hypotéza: „Studenti, jejichž rodiče je v dětství vedli k nejrůznějším zájmům, mají v období studia na střední škole větší počet zájmů než studenti, jejichž rodiče je v dětství nevedli k nejrůznějším zájmům.“

(pozn.: „větším počtem zájmů“ je myšleno 3 a více zájmů)

H₀ Nulová hypotéza: „Studenti, jejichž rodiče je v dětství vedli k nejrůznějším zájmům, nemají v období studia na střední škole větší počet zájmů než studenti, jejichž rodiče je v dětství nevedli k nejrůznějším zájmům.“

	Studenti mající 3 a více zájmů	Studenti mající méně jak 3 zájmy	Součet
Rodiče vedli děti k zájmům	48	44	92
Rodiče nevedli děti k zájmům	10	12	22
Součet	58	56	114

Výpočet:

$$x^2 = n \cdot \frac{(ad - bc)^2}{(a+b)(a+c)(b+d)(a+d)}$$

$$x^2 = 0,321$$

Kritická hodnota pro $x^2_{0,01} = 6,635$

Jelikož má čtyřpolní tabulka pouze 1 stupeň volnosti, srovnáváme vypočítaný výsledek s kritickou hodnotou pro první stupeň a zvolenou hladinu významnosti 0,01.

Srovnání vypočítané hodnoty s hodnotou kritickou:

$$x^2 < x^2_{0,01}$$

$$0,321 < 6,635$$

Na základě výše uvedeného přijímám s jistotou 99% **nulovou** hypotézu.

Nepřijetí této hypotézy je překvapující, neboť z literatury použité v teoretické části vyplývá, že pokud se rodiče svému dítěti věnují, vedou jej k zájmům a koníčkům, většinou si dítě tyto zájmy uchová i v budoucnosti. Na druhou stranu počet zájmů, kterým se student aktivně věnuje není až tak podstatný. Úplně postačí, pokud má jeden jediný smysluplný koníček, kterému věnuje většinu svého volného času.

8.1.2. Ověření druhé hypotézy

H_a Alternativní hypotéza: „Studenti, jejichž rodiče tráví svůj volný čas aktivně jsou ve volném čase také aktivní, na rozdíl od studentů, jejichž rodiče tráví svůj volný čas pasivně.“

H₀ Nulová hypotéza: „Studenti, jejichž rodiče tráví svůj volný čas aktivně nejsou ve volném čase také aktivní, na rozdíl od studentů, jejichž rodiče tráví svůj volný čas pasivně.“

tabulka 4 Pozorované četnosti

	Studenti trávící svůj VČ aktivně	Studenti trávící svůj VČ pasivně	Součet
Rodiče trávící svůj VČ aktivně	47	29	76
Rodiče trávící svůj VČ pasivně	13	25	38
Součet	60	54	114

Výpočet:

$$x^2 = n \cdot \frac{(ad - bc)^2}{(a + b) \cdot (a + c) \cdot (b + d) \cdot (a + d)}$$

$$x^2 = 7,758$$

Kritická hodnota pro $x^2_{0,01} = 6,635$

Jelikož má čtyřpolní tabulka pouze 1 stupeň volnosti, srovnáváme vypočítaný výsledek s kritickou hodnotou pro první stupeň a zvolenou hladinu významnosti 0,01.

Srovnání vypočítané hodnoty s hodnotou kritickou:

$$x^2 > x^2_{0,01}$$

$$7,758 > 6,635$$

Na základě výše uvedeného přijímám s jistotou 99% **alternativní** hypotézu.

8.1.3. Ověření třetí hypotézy

H_a Alternativní hypotéza: „Studenti, kteří tráví u počítače a televize tři a více hodin denně, ve volném čase méně často sportují, než studenti, kteří u televize a počítače tráví denně méně než tři hodiny.“

H₀ Nulová hypotéza: „Studenti, kteří tráví u počítače a televize tři a více hodin denně, ve volném čase sportují stejně často jako studenti, kteří u televize a počítače tráví denně méně než tři hodiny.“

tabulka 5 Pozorované četnosti

	Studenti, kteří ve VČ nejraději sportují	Studenti, kteří se ve VČ věnují jiným aktivitám, než sportu	Součet
Studenti trávící u TV a PC 3 a více hod. denně	25	43	68
Studenti trávící u TV a PC méně než 3 hod. denně	15	20	35
Součet	40	63	103

Výpočet:

$$x^2 = n \cdot \frac{(ad - bc)^2}{(a + b) \cdot (a + c) \cdot (b + d) \cdot (a + d)}$$

$$x^2 = 0,361$$

Kritická hodnota pro $x^2_{0,01} = 6,635$

Jelikož má čtyřpolní tabulka pouze 1 stupeň volnosti, srovnáváme vypočítaný výsledek s kritickou hodnotou pro první stupeň a zvolenou hladinu významnosti 0,01.

Srovnání vypočítané hodnoty s hodnotou kritickou:

$$x^2 < x^2_{0,01}$$

$$0,361 < 6,635$$

Na základě výše uvedeného přijímám s jistotou 99% **nulovou** hypotézu.

Takto hypotéza nemohla být přijata zřejmě z toho důvodu, že existuje spousta studentů, kteří i přes velké množství hodin strávených u televize a počítače mají ještě dost času i na další volnočasové aktivity, sport nevyjímaje. Někteří respondenti také v rámci otázky č. 3, která se ptala na jejich nejoblíbenější činnost ve volném čase, uvedli několik činností. Pro snazší a přehlednější zpracování dat ovšem bylo pracováno vždy jen s tou první činností.

8.1.4. Ověření čtvrté hypotézy

H_a Alternativní hypotéza: „Studenti, kteří se díky svým vrozeným vlastnostem označili za osoby aktivní, tráví svůj volný čas aktivněji než studenti, kteří se označili za osoby pasivní.“

H₀ Nulová hypotéza: „Studenti, kteří se díky svým vrozeným vlastnostem označili za osoby aktivní, netráví svůj volný čas aktivněji než studenti, kteří se označili za osoby pasivní.“

tabulka 6 Pozorované četnosti

	Studenti, kteří tráví svůj VČ spíše aktivněji	Studenti, kteří tráví svůj VČ spíše pasivněji	Součet
Studenti, kteří se označili za osoby aktivní	39	24	63
Studenti, kteří se označili za osoby pasivní	17	30	47
Součet	56	54	110

Výpočet:

$$x^2 = n \cdot \frac{(ad - bc)^2}{(a+b) \cdot (a+c) \cdot (b+d) \cdot (a+d)}$$

$$x^2 = 7,133$$

$$\text{Kritická hodnota pro } x^2_{0,01} = 6,635$$

Jelikož má čtyřpolní tabulka pouze 1 stupeň volnosti, srovnáváme vypočítaný výsledek s kritickou hodnotou pro první stupeň a zvolenou hladinu významnosti 0,01.

Srovnání vypočítané hodnoty s hodnotou kritickou:

$$x^2 > x^2_{0,01}$$

$$7,133 > 6,635$$

Na základě výše uvedeného přijímám s jistotou 99% **alternativní** hypotézu.

9 APLIKAČNÍ ROZMĚR

Pedagogové i žáci všech čtyř škol, ve kterých výzkum probíhal, sami projevili zájem o výsledky dotazníkového šetření. Studenty zajímalo především to, jak “dopadli” ve srovnání s dalšími třemi školami, pedagogové chtěli výsledky výzkumu použít jako podklad pro nové volnočasové aktivity zajišťované při jejich střední škole.

Bylo dohodnuto, že z výsledků šetření bude pro každou školu vytvořen jakýsi letáček, který bude ve zkoumané třídě vyvěšen na nástěnkou, aby studenti viděli “černé na bílém”, jak tráví svůj volný čas a co jej ovlivňuje. V lepším případě by toto mohlo u studentů vést k zamyšlení nad způsobem trávení jejich volného času. Dále budou výsledky šetření na každé škole předány výchovnému poradci a vedoucímu vychovateli internátu, kteří společnými silami navrhnou řešení na nové organizované činnosti volného času studentů.

ZÁVĚR

Cílem této práce bylo zjistit, kdo nebo co a do jaké míry nejvíce negativně ovlivňuje způsoby trávení volného času studentů středních škol. I přes to, že se některé hypotézy nebyly na základě výsledků šetření přijaty, dávám za pravdu autorům odborných publikací z pedagogiky volného času. Jsem toho názoru, že volný čas studenta střední školy nejvíce negativně ovlivňuje: špatná výchova, kde se rodiče svým dětem nevěnují, nevedou je k zájmům a koníčkům a sami nejsou vhodným příkladem, když svůj volný čas tráví pasivně, dále nevhodní kamarádi, kteří adolescenta strhávají k posedávání po restauracích, zahálčivé činnosti nebo dokonce k sociálně-patologickým jevům, a také média, především počítač, u kterého jsou dospívající schopni strávit třeba i 7 hodin denně hraním her a sledováním filmů. Negativně může působit i naše vlastní osobnosti nastavení, zejména lenost a celková pasivita.

Zajímavá je skutečnost, že 86 rodičů (tj. 78%) se zajímá kde a s kým tráví jejich dospívající dítě svůj volný čas. Vezmeme-li do úvahy, že věk respondentů se pohyboval v rozmezí od 17-ti do 19-ti let, je potěšující, že i o v průměru plnoleté děti jeví většina rodičů v oblasti jejich volného času zájem.

Potěšující je také zjištění, že studenti tráví svůj volný čas nejčastěji venku (i když pod tímto pojmem si lze představit cokoliv), nicméně alespoň se pohybují na vzduchu, dále studenti hojně odpovídali, že ve svém volném čase nejraději provozují různé druhy sportu nebo jsou s kamarády.

Za povšimnutí stojí jistě také zjištění, že 74 studentů (tj. 76% z celkového počtu) uvedeno, že se ve svém volném čase nechalo ovlivnit svými přáteli, že je jejich kamarádi k nějakému zájmu nebo koníčku přivedli a nebo, což už je smutnější bilance, od nějakého zájmu nebo koníčku naopak odvedli. Zřejmě se ale není co divit, neboť ze oblasti vývojové psychologie je dobře známo, že v období dospívání a adolescence mají kamarádi na člověka vůbec největší vliv ze všech působících činitelů.

Z teoretické i praktické části vyplývá, že na studenta střední školy působí v oblasti volného času celá řada činitelů a rozhodně ne všechny tyto vlivy jsou pozitivní. Konzumní styl života dnešní společnosti je toho nesporným důkazem a skvělou živnou půdou. Je proto velice důležité dbát na to, aby mládež a dospívající využívali svůj volný čas vhodně a smysluplně. Podstatné je také preventivní působení ze strany rodičů, vychovatelů, pedagogů a dalších účastníků volného času, aby bylo zabráněno stále se rozmáhajícím patologickým

jevům ve společnosti. Snahou dnešní společnosti by proto mělo být vytváření stále nových podmínek s příležitostmi pro volnočasové aktivity nejen dospívajících, ale všech věkových kategorií. Velmi důležité je dbát na oblast primární prevence. Zde se velmi dobře uplatňují především radnice měst, které jednak sami vytvářejí projekty pro např. výstavbu nových sportovišť nebo dětských hřišť, a také poskytují často velmi štědré příspěvky a dotace soukromým institucím a organizacím na uskutečnění jejich vlastních projektů a plánů týkajících se volného času. Neméně podstatná je i správná motivace studentů a propracovaná informovanost o nabídkách činností ve volném čase.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] BLATNÝ, Marek a Alena PLHÁKOVÁ. *Temperament, inteligence, sebepojetí: nové pohledy na tradiční téma psychologického výzkumu*. Brno: Tišnov: Psychologický ústav Akademie věd ČR: Sdružení CAN, 2003. ISBN 80-86620-05-0.
- [2] ČAČKA, Otto. *Psychologie duševního vývoje dětí a dospívajících s faktory optimalizace*. Brno: Doplněk, 2000. ISBN 80-7239-060-0.
- [3] ČÁP, Jan a Jiří MAREŠ. *Psychologie pro učitele*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-463-X.
- [4] ČINČERA, Jan, Michal KAPLÁNEK a Jan SÝKORA. *Tři cesty k pedagogice volného času*. Brno: Tribun EU, 2009. ISBN 978-80-7399-611-6.
- [5] HÁJEK, Bedřich a Jiřina PÁVKOVÁ. *Školní družina*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-751-5.
- [6] HÁJEK, Bedřich, Břetislav HOFBAUER a Jiřina PÁVKOVÁ. *Pedagogika volného času*. Praha: Univerzita Karlova v Praze – Pedagogická fakulta, 2003. ISBN 80-7290-128-1.
- [7] HÁJEK, Bedřich et al. *Děti, vedoucí, volný čas*. Praha: IDM MŠMT, 2004. ISBN 80-86784-06-1.
- [8] HOFBAUER, Břetislav. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-927-5.
- [9] KAVANOVÁ, Alica a Štefan CHUDÝ. *Výchova a volný čas : vybrané kapitoly z pedagogiky volného času*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Ústav pedagogických věd, 2005. ISBN 80-7318-266-1.
- [10] KERN, Hans. *Přehled psychologie*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-240-8.
- [11] KRATOCHVÍLOVÁ, Emília. *Pedagogika volného času*. Bratislava: Univerzita Komenského Bratislava, 2004. ISBN 80-223-1930-9.
- [12] KRAUS, Bohuslav et al. *Středoškolská mládež a její svět na přelomu století*. Brno: Paido, 2006. ISBN 80-7315-125-1.
- [13] KRAUS, Bohuslav. *Základy sociální pedagogiky*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-383-3.

- [14] KREJČOVÁ, Lenka. *Psychologické aspekty vzdělávání dospívajících*. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3474-3.
- [15] KUNÁK, Stanislav. *Vybrané možnosti primární prevence negativních vplyvov na deti a mládež*. Bratislava: Iris, 2007. ISBN 978-80-89256-10-5.
- [16] LANGMEIER, Josef a Dana Krejčířová. *Vývojová psychologie*. 3. vyd. přeprac. a dopl. Praha: Grada, 1998. ISBN 80-7169-195-X.
- [17] MACEK, Petr. *Adolescence*. 2. upr. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-747-7.
- [17] MAŇÁK, Josef a Vlastimil ŠVEC. *Cesty pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2004. ISBN 80-7315-078-6.
- [18] MIKOVÁ, Šárka a Jiřina STANG. *Typologie osobnosti u dětí: využití ve výchově a vzdělávání*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-587-5.
- [19] MŠMT. *Národní program rozvoje vzdělávání v České republice: Bílá knha*. Praha: Tauris, 2001. ISBN 80-211-0372-8.
- [20] MŠMT. Metodický pokyn k postavení, organizaci a činnosti školních družin. Praha, 2002a. č.j. 17 749/2002-51
- [21] MŠMT. *Volný čas a prevence u dětí a mládeže*. Praha: Odbor pro mládež MŠMT, 2002b.
- [22] NIDM. *Národní institut dětí a mládeže*. [online]. 2009 [cit. 2012-01-18]. Zdravé klima v zájmovém a neformálním vzdělávání. Dostupné z www: <http://www.vyzkum-mladez.cz/zpravy/1273140196.pdf>.
- [23] NICM. *Národní institute dětí a mládeže*. [online]. 2011 [cit. 2011-11-23]. Mediální výchova v mediální společnosti. Dostupné z www: <http://nidm.cz/projektz/realizace/projektu/klice-pro-zivot/medialni-vychova-a-medializace/medialni-vychova-v-medialni-spolecnosti>.
- [24] PÁVKOVÁ, Jiřina et al. *Pedagogika volného času*. 3. aktual. vyd. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-711-6.
- [25] PELIKÁN, Jiří. *Základy empirického výzkumu pedagogických jevů*. Praha: Karolinum, 2007. ISBN 978-80-7184-569-0.
- [26] POSPÍŠILOVÁ, Helena. *Mládež, hodnoty a volný čas*. Olomouc: Hanex, 2010. ISBN 978-80-7409-036-3.

- [27] PRŮCHA, Jan, Jiří MAREŠ a Eliška WALTEROVÁ. *Pedagogický slovník*. 4. aktual. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-772-8
- [28] SOBOTKOVÁ, Veronika. *Antisociální chování u adolescentů v kontextech vývoje*. [online]. Brno, 2009 [cit. 2011-11-18]. Dostupné z www: <http://www.vyzkum-mladez.cz/zpravy/1311276954.pdf>. Dizertační práce. Masarykova univerzita.
- [29] VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I*. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0956-8.
- [30] Vyhláška MŠMT č. 74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání. In: *Sbírka zákonů*. 2005.
- [31] VYKOPALOVÁ, Hana. *Sociálně patologické jevy v současné společnosti*. Olomouc: Právnická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci, 2002.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

VČ volný čas

TV televize

PC počítač

MŠMT Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

NIDM Národní institut dětí a mládeže

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1	Nejoblíbenější volnočasové aktivity studentů Gymnázia Bučovice.....	39
Graf 2	Nejoblíbenější volnočasové aktivity studentů Střední školy oděvní a služeb Vizovice.....	39
Graf 3	Nejoblíbenější volnočasové aktivity studentů Střední integrované školy Slavkov u Brna pracoviště Rousínov.....	39
Graf 4	Nejoblíbenější volnočasové aktivity studentů Soukromé střední odborné školy životnostké s.r.o v Brně.....	40
Graf 5	Oblasti života ovlivňované médii studentů Gymnázia Bučovice.....	43
Graf 6	Oblasti života ovlivňované médii studentů Střední školy oděvní a služeb Vizovice.....	43
Graf 7	Oblasti života ovlivňované médii studentů Střední integrované školy Slavkov u Brna pracoviště Rousínov.....	44
Graf 8	Oblasti života ovlivňované médii studentů Soukromé střední odborné školy životnostké s.r.o v Brně.....	44

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 Průměrný počet provozovaných koníčků studenty.....	40
Tabulka 2 Průměrný počet hodin strávených denně u počítače a televize.....	42
Tabulka 3 Pozorované četnosti.....	47
Tabulka 4 Pozorované četnosti.....	48
Tabulka 5 Pozorované četnosti.....	49
Tabulka 6 Pozorované četnosti.....	50

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1 Nevyplněný dotazník

PŘÍLOHA 1: NEVYPLNĚNÝ DOTAZNÍK

DOTAZNÍK

Dobrý den, jmenuji se Martina Lešková a jsem studentkou Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, obor Sociální pedagogika. Chtěla bych Vás požádat o vyplnění tohoto dotazníku. Data z něj získaná budou sloužit jako podklad pro mou bakalářskou práci na téma „**Jevy negativně ovlivňující volný čas studenta střední školy.**“ Dotazník je anonymní, u otázek s více možnostmi odpovědí prosím vyberte **vždy jen jednu z nich, pokud není přímo v zadání otázky uvedeno jinak.**

1. Jste:

a) muž

b) žena

2. Svůj volný čas trávíte spíše?

a) aktivně (tj. např. sportem)

b) pasivně (např. u televize, u počítače)

3. Ve svém volném čase nejraději (doplňte):

4. Pokud máte nějaké vyhraněné zájmy (kromě počítače a televize), kdo Vás k nim přivedl?

a) rodiče

b) kamarádi

c) nikdo, své zájmy jsem si našel (a) sám (a)

5. Kolik různých koníčků aktivně provozujete (uved'te počet)?.....

6. S kým nejčastěji trávíte svůj volný čas?

- a) sám (a)
- b) s jedním blízkým kamarádem
- c) s partou přátel

7. Věnovali se Vám rodičové v dětství (cca od 5-ti do 12-ti let) ve volném čase, vedli Vás k zájmům a koníčkům, chtěli, abyste navštěvoval (a) nějaké kroužky?

ano - ne

8. Zajímají se Vaši rodiče jak, s kým a kde trávíte svůj volný čas?

ano - ne

9. Jak tráví volný čas Vaši rodičové?

- a) aktivně (př. sportují, jezdí na výlety, pracují na zahrádce,..atd.)
- b) pasivně (př. u televize, u počítače)

10. Pokud měla Vaše rodina nějaké ekonomické problémy, projevilo se to na investicích do Vašich volnočasových aktivit? (pokud Vaše rodina neměla a nemá ekonomické potíže, na tuto otázku neodpovídejte)

ano - ne

11. Ovlivnili přátelé způsob trávení Vašeho volného času (např. přivedli Vás k nějakému koníčku nebo jste naopak díky kamarádům přestal (a) nějaký zájem provozovat)?

ano - ne

12. Abyste nebyl (a) partou přátel považován (a) za outsidera a byl (a) jste tzv. IN (odpovězte na všechny možnosti):

- a) kouříte cigarety ano - ne
- b) konzumujete s nimi alkohol ano - ne
- c) zkusil (a) jste marihuanu nebo jinou drogu ano - ne
- d) chodíte s nimi na diskotéky, ačkoliv Vás to tam vůbec nebaví ano - ne

13. Kolik času denně strávíte dohromady u televize nebo u počítače?

- a) 1 hodinu
- b) 2 hodiny
- c) 3 hodiny
- d) 4 hodiny
- e) více (uved'te kolik asi).....

14. V jakých směrech ovlivňují média Váš život (možno zakroužkovat více možností)?

- a) v názorech
- b) ve volném čase
- c) v oblékání a celkové image
- d) v jiném směru (uved'te).....
- e) neovlivňují mě vůbec

15. Omezujete díky počítači nebo televizi své ostatní zájmy?

ano - ne - občas

16. Byl (a) byste schopen (a) žít bez (odpovězte na obě možnosti):

- a) televize ano - ne
- b) počítače ano - ne
- c) přátel ano - ne

d) rodiny ano - ne

17. Sám sebe byste označil (a) za člověka:

- a) extrovertního, který potřebuje k dobití energie lidi kolem sebe, nerad tráví volné chvíle sám
- b) introvertního, který potřebuje být sám, aby načerpal novou energii

18. Jste svým založením (díky svým vrozeným vlastnostem) člověkem:

- a) spíše aktivním, který musí pořád něco dělat, má spoustu plánů, nápadů, zájmů
- b) spíše pasivnějším, který dělá vše pomalu, s rozmyslem, většinu věcí plánuje, až dokončí jednu věc, začne druhou

Děkuji Vám mnohokrát za vyplnění.